

*Succesvolle duurzame netwerken in en buiten Overijssel
Leren voor Duurzame Ontwikkeling 2008 - 2012*

Eenheid Natuur en Milieu

april 2013

Succesvolle duurzame netwerken in en buiten Overijssel

Leren voor Duurzame Ontwikkeling 2008 - 2012

Eenheid Natuur en Milieu

april 2013

Colofon

Uitgave

provincie Overijssel

Datum

april 2013

Auteurs

De netwerkbeschrijvingen zijn opgesteld door de diverse netwerken in samenwerking met Bureau ZET met ProjectAtelier. 119

Project/kenmerk

Leren voor Duurzame Ontwikkeling Overijssel 2008-2012

Inlichtingen bij

Wim Gerritsen, provinciaal regisseur Leren voor Duurzame Ontwikkeling Natuur en Milieu, team Beleidsrealisatie

w.gerritsen@overijssel.nl

Adresgegevens

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

Telefoon 038 499 88 99

Fax 038 425 48 88

www.overijssel.nl

postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

Door netwerken meer duurzaamheid?	4
1. CODIN	5
2. Duurzaam Netwerk Almelo	9
3. Duurzame Dorpen	11
4. Green Metropole	14
5. Groene Kennispoort Twente	17
6. Servicepunt Hier Opgewekt Overijssel	20
7. Jongleren Waterbeheren	22
8. Knooppunt Bouwen met Groen	23
9. Stichting M.E.E.R. Groen	25
10. Netwerk Social Green	29
11. MVO-monitor metaalunie (Overijssel)	31
12. Nieuwleusen Synergie	33
13. ReggeStroom	37
14. Ruimte voor de Rivier	40
15. Ruimte voor de Vecht	41
16. Transition Town Deventer	45
17. Stichting Vlasmanifestatie	47
18. Water Energie Twente (WET)	51

Door netwerken meer duurzaamheid?

Na 12 jaar is er een einde gekomen aan het provinciale programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling Overijssel. Aan het begin van deze eeuw ging de provincie met financiële steun van het Rijk flink aan de slag om het sociaal instrumentarium, toen omschreven als: voorlichting, participatietechnieken, leerprocessen en convenanten, in te zetten om duurzaamheid te bevorderen. Duurzaamheid werd breed gedefinieerd, inclusief mondiaal denken en handelen.

Inmiddels zijn we twaalf jaar verder en leven we in een continue veranderende samenleving. Door de snelle opkomst van sociale media en de toegenomen individualisering is de inzet van sociale instrumenten bijgesteld. Steeds vaker wordt gekeken naar welk belang wordt gediend en hoe specifieke doelgroepen het beste benaderd kunnen worden. Het gaat hierbij niet alleen maar om het leerproces, er moeten concrete resultaten worden bereikt.

De nieuwste ontwikkeling is afgeleid van het aloude 'noaberschap' en is het samenwerken in netwerken. Virtueel en concreet. Netwerken bieden betere kansen op samenwerking en succes. Kernwoorden zijn: bewustwording en betrokkenheid naast bevologenheid en blijheid.

Bij de afronding van ons provinciale programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling Overijssel 2008-2012 hebben wij Bureau ZET en ProjectAtelier.119 gevraagd inzicht te geven in het functioneren van een aantal provinciale en landelijke netwerken die interessant kunnen zijn voor een duurzamer Overijssel. In dit rapport staan 18 van deze succesvolle duurzame netwerken beschreven. Het geeft een prachtige kijk op hoe deze netwerken werken aan een duurzame samenleving. Vanuit een behoefte of een idee zijn zij ontstaan en floreren bij passie en inzet van gedreven mensen. Naast de resultaten en succesfactoren geeft het ook inzicht in de geleerde lessen.

Als zevende en laatste regisseur constateer ik dat de duurzame ontwikkeling nooit stil staat en in een vernieuwde vorm als Leren voor Duurzaam Overijssel verder gaat. Wel met minder aandacht voor de mondiale component en vooral regionaal en lokaal georiënteerd. De ervaring is dat duurzaamheidsvraagstukken en netwerken zich niet aan grenzen houden. Innovatieve duurzame oplossingen gelukkig ook niet.

Wim Gerritsen

Provinciaal regisseur Leren voor Duurzame Ontwikkeling Overijssel

! Lees ook het rapport 'Naar een Netwerk Duurzaam Overijssel' van Bureau ZET.

1. CODIN

Bindende factor:	duurzame innovatie van bedrijven, instellingen en netwerken
Ontstaan:	2008
Organisatievorm:	onafhankelijk, informeel netwerk
Werkgebied:	regionaal (Noord-Nederland)
Financieringsbronnen:	bijdragen van (kerngroep)leden
Rol overheden:	deelnemer en medefinancier
Sociale instrumenten:	lokaal ketenoverleg

Wat is CODIN?

CODIN is een onafhankelijk, informeel, breed en laagdrempelig netwerk voor duurzame innovatie van bedrijven, instellingen en netwerken in Noord-Nederland. De afkorting staat voor Contactnet Duurzame Innovatie Noord-Nederland.

Het ontstaan en de ontwikkeling van CODIN

CODIN is een initiatief van elf noordelijke organisaties, voornamelijk (semi-)overheden, maatschappelijke instellingen, milieuorganisaties en netwerken. Het ontstaan van CODIN vloeit voort uit het streven naar duurzaamheid van de initiatiefnemers. Duurzaamheid is een antwoord op grondstofuitputting, milieuvervuiling, klimaatverandering en sociaal onrecht, maar ook een perspectief op een nieuwe economie met groei mogelijkheden voor innovatieve bedrijven.

Er is gekozen voor een breed en laagdrempelig netwerk omdat duurzaamheid samenwerking vereist van bedrijven, consumenten, onderwijs, media, overheid, netwerken, politiek. Bij succesvolle duurzame projecten zijn altijd meerdere geledingen betrokken. Samenwerking, afstemming en synchronisatie maken het mogelijk om bestaande patronen te doorbreken. Een breed en laagdrempelig netwerk is een instrument om die samenwerking en volume te ontwikkelen.

Er is gekozen voor een regionaal netwerk omdat de initiatiefnemers de regio zien als een ideaal startpunt voor economische innovatie. Intern zijn regio's slagvaardig en van alle markten thuis, extern zijn ze goed verbonden met hoofdsteden en Brussel. Regio's kunnen een status als proefgebied in Europa nastreven en tegelijk individuele bedrijven en instellingen bereiken en stimuleren.

De initiatiefgroep heeft eerst onderzocht of het zinvol zou zijn om naast de bestaande publieke initiatieven in Noord-Nederland een nieuwe vorm van samenwerking voor duurzame innovatie te beginnen. Gekeken is naar de mate waarin de bestaande publieke initiatieven de regionale economie vertegenwoordigen, en naar de breedte van de missie of doelstelling. De conclusie was dat een onafhankelijk contactnet gemakkelijker als nieuwe entiteit kan ontstaan dan als onderdeel van een lopend initiatief.

Doelen

De missie van CODIN is het versnellen van de transitie naar een duurzame economie. Het contactnet stelt zich ten doel door betere uitwisseling en samenwerking lokale initiatieven voor een duurzame economie vooruit te helpen en een voedingsbodem te vormen voor nieuwe regionale initiatieven. De ambitie is een sterk en regionaal dekkend netwerk voor duurzame innovatie, een geïnspireerde krachtenbundeling en daardoor een nieuwe wezenlijke stap naar een duurzaam Noord-Nederland.

Activiteiten

CODIN werkt met zeven werkvelden: duurzaam innoveren, duurzaam inkopen, duurzame ketens, diensten, onderzoek, leiderschap en transitie. Om de bovenbeschreven doelen en ambities op deze terreinen waar te maken zet CODIN in op:

Netwerkfaciliteiten

Een netwerk heeft basisfaciliteiten voor onderling contact, zoals een deelnemersgids, geregelde bijeenkomsten, een coördinator en een website. Door deze faciliteiten kunnen verbindingen tussen projecten ontstaan waardoor business cases rond gemaakt en ketens gesloten kunnen worden.

Gezamenlijke projecten

Gezamenlijke projecten helpen bij opschaling naar grootschalige projecten die effect hebben in de hele regio, of in een industriesector of maatschappelijke sector. Ook samenwerkingsprojecten met andere regio's komen dan in beeld. Bijvoorbeeld een samenwerking tussen een bedrijf dat een duurzaam of C2C-product ontwikkelt, ketenpartners die daar een logistiek concept bij ontwikkelen, een overheid die er subsidie voor geeft, regels aanpast en zelf duurzaam inkoopt, netwerken die hun leden oproepen tot duurzaam inkopen, en afnemers of consumenten die een bewuste keuze maken en terugkoppeling geven.

Projectinitiatieven ontstaan mede in verband van CODIN maar worden bij voorkeur overgelaten aan deelnemers (of anderen) die aangeven dat het voorgestelde project aansluit bij hun missie, ambitie en mogelijkheden. Initiatiefnemers kunnen het contactnet (laten) consulteren voordat zij een projectplan en een subsidieaanvraag vaststellen. Een positief advies en/of participatie uit het contactnet kan de succeskans van een plan of subsidieaanvraag vergroten. CODIN fungeert dan als hefboom voor de projecten van haar deelnemers. Het is ook mogelijk om vanuit CODIN gezamenlijke plannen en subsidieaanvragen voor regelingen op te stellen, waarbij een van de deelnemers als penvoerder optreedt.

Ontwikkeling van visies, agenda's en projectvoorstellen

Netwerkfaciliteiten en projecten zijn voor de hand liggende activiteiten, maar in de visie van CODIN niet voldoende om het verschil te maken. Voor transitieversnelling zijn grootschalige veranderingen nodig, iedereen moet mee, alles moet om. Bijvoorbeeld het marktaandeel van duurzaam ontworpen producten, dat moet niet een beetje maar juist drastisch omhoog. Een manier om met weinig middelen op deze schaal invloed te hebben is volgens CODIN het ontwikkelen van zelfkopiërende projecten: eenvoudige en laagdrempelige werkvormen die het in zich hebben om eerst een hype en vervolgens cultuur te worden. Ongeveer zoals social media, die vaak beginnen als startup en uiteindelijk de halve wereld mee kunnen krijgen. Met dit in gedachten zet CODIN in op nieuwe werkvormen en op het sneeuwbal effect daarvan. Het verst ontwikkeld is een werkvorm voor ketenverduurzaming (zie kader).

Lokale en regionale ketenverduurzaming

Een duurzame economie is een economie met duurzame ketens, dat spreekt voor zich. Maar hoe doe je dat eigenlijk, een keten verduurzamen? Hedendaagse productketens omspannen de wereld en houden enorme aantallen mensen en organisaties aan het werk houden. Daar zet je niet zomaar een project op. CODIN werkt daarom aan een alternatief: verduurzamen van lokale en regionale ketens, op een manier die enthousiast maakt en die zich met sneeuwbal effect in de hele keten verspreidt. Het recept is zo:

1. Kies een productketen en een werkgebied. Bijvoorbeeld beton in de gemeente Groningen, zuivel in de provincie Fryslân of vlas in Overijssel.
2. Haal opinieleiders uit zes geledingen van de keten bij elkaar: aanbod, vraag, recycling, kennis, overheid en transitie (people en planet).
3. Maak een lijst van duurzaamheidsproblemen in de keten en kies er een uit waar met weinig inspanning een kleine verbetering mogelijk is.
4. Werkgroep instellen, opnieuw met zes geledingen aan tafel. Iedereen bedenkt een actie die hij zelf kan uitvoeren en die helpt om de kleine verbetering voor elkaar te krijgen. Er komt geen subsidie, het moet uit de marge, maar er kan dus ook snel besloten worden. De werkgroep schaaft de actievoorstellen bij zodat ze elkaar maximaal versterken en schrijft ze op in een 'actiepakket'. Een voorbeeld is het actiepakket van het betonketenoverleg van de gemeente Groningen om het percentage betonrecycling in de gemeente omhoog te krijgen: de gemeente gebruikt minder betongranulaat in de wegenbouw; recyclingbedrijven leveren het overschot aan mortelcentrales; mortelcentrales adviseren hun klanten over beton met meer granulaat en minder grind; architecten schrijven dat voor in de bestekken, Bouwend Nederland informeert de bouwwereld hierover. Resultaat: grindverbruik voor Gronings beton met 10% omlaag.
5. Actiepakket voorleggen aan iedereen in de zes geledingen van de lokale keten. Vraag: klopt het zo? Doe je mee?
6. Startbijeenkomst met prominente bestuurders en pers. Vanaf vandaag wordt in zes geledingen en met een groot aantal spelers de lokale/ regionale economie een klein beetje duurzamer.
7. Effectmeting. Typisch een onderwerp voor de kennispartijen: ieder jaar een onderzoek(je) waaruit duidelijk wordt of de actie nog werkt en hoe hij verbeterd kan worden.
8. Klaar. Verder met het volgende probleem van de lijst, nieuwe werkgroep instellen, etc.

Deze vorm van ketenoverleg werkt dus eigenlijk als een vereniging. Iedereen in zes geledingen kan zich aansluiten. Een klein bestuur vergadert 3 of 4 keer per jaar en stelt werkgroepen in. Werkgroepen komen met een actiepakket, consulteren iedereen en regelen de aftrap en de effectmeting. CODIN verzamelt de ervaringen met dit concept, publiceert een open source handleiding (www.codin.nl/ketenoverleg) en geeft cursus aan kwartiermakers. Het sneeuwbaaleffect is er inmiddels ook: betonketenoverleg naar dit model is in 10 plaatsen in het land in oprichting of al in werking, en er lopen nog eens 10 initiatieven in andere ketens in het Noorden, zoals bitumen, verf, voeding, kunststoffen en textiel.

Organisatie

CODIN is onafhankelijk. CODIN heeft geen winstoogmerk of commerciële belangen en is geen uitvoeringsorgaan van overheden. Alle partijen die een rol hebben in de Noordelijke economie en individueel of als collectief invloed kunnen doen gelden op duurzame innovatie, kunnen deelnemen. Deelname is vooralsnog gratis, en blijft laagdrempelig.

CODIN heeft een Kerngroep van vertegenwoordigende organen in de regio (overheden, koepels, consumentennetwerken etc.). Uit de Kerngroep van CODIN komt een Initiatiefgroep voort. De Initiatiefgroep:

- formuleert het CODIN-beleid, consulteert kerngroepleden hierover, bewaakt en evalueert de voortgang;
- voert lobby voor CODIN;
- treedt op als stuurgroep voor CODIN-projecten, met een van de initiatiefgroepleden als penvoerder.

In de CODIN initiatiefgroep nemen op dit moment deel: de N.V. NOM, TechnologieCentrum Noord-Nederland, de Kamer van Koophandel Noord-Nederland, Syntens regio Noord, de provincie Friesland, de gemeenten Leeuwarden en Groningen, de Natuur- en Milieufederaties van Groningen, Friesland en Drenthe en het adviesbureau Hunesus.

Een deel van de doelgroep van CODIN wordt aangemerkt als 'transitieversnellers': organisaties en particulieren die actief investeren in een snellere omslag naar duurzaamheid. Voor deze groeiende groep richt CODIN in 2013 een nieuwe vereniging op, met als doel door samenwerking een extra hefboom voor duurzaamheid te creëren en daar flink aan te trekken. De transitievereniging gaat het karakter krijgen van een brancheorganisatie, voor de opkomende 'branche' van transitieversnellers. Men heeft onder andere de volgende activiteiten in gedachten: een gezamenlijke transitieagenda en onderzoeksagenda, een open database van profielpagina's, database met best practices, een grondstoffendatabase, een ideeëncentrum, een statistiekwinkel, open source handboeken voor transitiewerkvormen en een jaarcongres.

Financiering

Initiatiefgroepleden dragen naar vermogen bij aan de begroting van CODIN. Ontwikkelkosten in projecten worden betaald uit overheidsbijdragen, subsidies en inbreng en sponsorbijdragen van bedrijven.

Resultaten

De volgende kerngegevens geven een beeld van de resultaten van CODIN (februari 2013):

- Het contactnet omvat 216 deelnemende bedrijven, instellingen en netwerken;
- Er lopen 72 projecten voor duurzame innovatie in uiteenlopende werkvormen. Projecten verkeren in alle stadia van idee, in uitvoering tot afgerond;
- Er zijn 16 ketenoverleggen opgezet, o.a. voor de food-, beton-, verf- en bitumenketen;
- De website van het contactnet ontsluit 119 verenigingen, netwerken en online communities voor duurzame innovatie;
- Via de website worden 20 diensten voor duurzame innovatie aangeboden van zakelijke dienstverleners, kennisinstellingen, semi-overheden en overheden;
- De website ontsluit 34 onderzoeksmethodes, zelfevaluatie en quick scans voor duurzame innovatie met links naar deelnemers die daar ervaring mee hebben;
- Op de website zijn 155 certificaten voor duurzame producten, processen en bedrijfsvoering te vinden;
- De website wijst de weg naar 23 kennisinstellingen en -centra voor duurzame innovatie in Noord-Nederland en elders;
- In de Jobs afdeling van de CODIN LinkedIn groep zijn vraag en aanbod van banen, stages en afstudeerplaatsen voor duurzaamheidsprofessionals in Noord-Nederland te vinden;
- De website linkt naar 153 andere websites over duurzame innovatie.

Succesfactoren en lessen

Een belangrijke succesfactor is de brede samenstelling van de initiatiefgroep vanaf het begin. Daardoor lag het ondernemersbelang op tafel, het milieubelang, het overheidsbeleid, het belang van de studerende generatie, het belang van de consument. Deze lijn is doorgetrokken in de werkwijze voor ketenverduurzaming en in de huidige plannen voor de regionale transitievereniging. CODIN ziet telkens dat deze integrale benadering aansluit bij het karakter van duurzaamheidsvragen in het algemeen en ook bij de behoefte van organisaties en professionals om door samenwerking verder te komen met duurzaamheid.

Een belangrijke tweede succesfactor is de faciliterende opstelling van de leden van de initiatiefgroep. CODIN kon ontstaan en groeien omdat er altijd ruimte werd geboden om te vergaderen, er tijd werd geïnvesteerd en waar nodig middelen. De visie en de wil om dat te doen kwam meestal van beleidsmensen uit deze organisaties, en vond in tweede instantie steun bij de top.

Een derde factor is kennis en creativiteit in de initiatiefgroep, urgentiebesef, engagement, lerende houding, en een aanzienlijke hoeveelheid vrijwillige inzet.

CODIN wil de economie van richting veranderen. Voor CODIN geldt:

- iedereen mobiliseren, want wie stil zit werkt tegen;
- op de goeie punten vastpakken, anders gaat er wat stuk;
- allemaal dezelfde kant uit;
- tegelijk kracht zetten.

Een leerpunt is dat een homogene groep vaak gemakkelijker werkt dan een heterogene groep. Dat heeft te maken met taal, cultuur, waarden, belangen, etc. Een groep ondernemers bijeen halen om het over duurzaamheid te hebben, gaat in het begin dan ook soepeler dan een landdag organiseren waar alle geledingen van de economie aan tafel zitten. Keerzijde is echter dat de energie in zo'n groep na zo'n anderhalf jaar wel uitgewerkt is, omdat men niet verder komt dan het uitwisselen van inspiratie. Je kunt dergelijke homogene groepen beter als een project organiseren (op voorhand eindig) of als coöperatie als er concrete zaken te doen zijn. Een andere optie is direct verbreden (heterogeen maken), zoals bij het ketenoverleg zodat er ook klanten en andere belanghebbenden aanzitten. Dan wordt het een marktplaats, of een transitiearena. Dat is complexer maar je hebt meteen iedereen die kan bijdragen aan een duurzame economie, en dat verbindt ook. Ook met een brede/heterogene groep moet je zuinig zijn op de energie, dus bijvoorbeeld niet vaker dan vier keer per jaar bijeenkomen.

Meer weten?

Website: www.codin.nl

Contactnet Duurzame Innovatie Noord-Nederland
p/a Kamer van Koophandel
Postbus 134
9700 AC Groningen

Peter Bootsma, projectleider
Telefoon: (050) 3113100
E-mail: info@codin.nl

2. Duurzaam Netwerk Almelo

Bindende factor:	Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen
Ontstaan:	2011
Organisatievorm:	Privaat samenwerkingsverband met publieke steun
Werkgebied:	Gemeente Almelo en Regio Twente
Financieringsbronnen:	Privaat
Rol overheden:	Medeoprichter en steunend lid
Sociale instrumenten:	Netwerkontwikkeling, agendering, kennisdeling

Wat is Duurzaam Netwerk Almelo (DNA)?

DNA is een netwerk van organisaties in en rond Almelo die meer willen doen aan duurzaamheid. Via DNA worden ideeën, ervaringen en kennis gedeeld met als doel het verduurzamen van Almelo in het algemeen en de leden van DNA in het bijzonder. Het netwerk is vrij en gratis toegankelijk voor private en publieke organisaties en richt zich op maatschappelijke betrokkenheid in de regio en op duurzaam ondernemen.

Het ontstaan en de ontwikkeling van het netwerk

Het Duurzaam Netwerk Almelo is een initiatief vanuit het Almeloze bedrijfsleven dat, op verzoek van de initiatiefnemers, is gesteund door de gemeente Almelo. De oprichters van het samenwerkingsverband DNA wilden een laagdrempelig kennisnetwerk bewerkstelligen in de regio Almelo. Na intensieve voorbereidingen is op 21 oktober 2011 het duurzame netwerk gelanceerd. Op die datum vond de officiële ingebruikname van de website plaats en de ondertekening van de intentieverklaring door de vijf initiatiefnemers van dit project. Na de oprichting hebben zich meer dan 100 organisaties aangemeld voor deelname aan dit (digitale) platform.

Doel van het DNA-netwerk

Uitwisseling van ideeën, kennis en ervaring, die tot maatregelen leiden waardoor op een verantwoorde manier toegevoegde waarde wordt gecreëerd, met de nadruk op het verenigen van de zorg voor mensen en het milieu.

Kansen voor sectoren om zich in te zetten voor een Almeloze samenleving waar duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen een permanente plaats innemen.

Voorkomen van een gebrek aan noodzakelijke kennis in de regio tengevolge van het natuurlijke verloop in werknemers en ondernemers.

(Beoogde) activiteiten

Duurzaamheid gezamenlijk uitdragen naar relaties, werknemers en de samenleving.

Via een digitaal platform www.duurzaamnetwerkalmelo.nl concreet uitgewerkte ideeën presenteren op het gebied van duurzaam ondernemen.

Deelnemers aanmoedigen eigen resultaten te delen, die als voorbeeld kunnen dienen voor andere deelnemers.

Voorbeelden initiëren op het gebied van duurzaamheid waar de regio Almelo haar voordeel mee kan doen.

Jaarlijks activiteiten ondernemen waarbij een Almeloze organisatie, school, of andere non-profit instelling hulp krijgt in de uitvoering van een duurzaam project.

Mensen de mogelijkheid bieden tot re-integratie in het werkproces.

Een positieve bijdrage leveren aan het imago van de stad Almelo als maakstad en regio voor kennisinnovatie.

Digitaal platform

DNA heeft een digitaal platform ontwikkeld: www.duurzaamnetwerkalmelo.nl. Naast algemene informatie en nieuws omtrent duurzaamheid vervult het platform vooral een functie in het delen van kennis en initiatieven op het gebied van duurzaamheid.

Inspirerende cases

DNA verzamelt zakelijke cases over duurzaam ondernemen om elkaar te stimuleren en te activeren.

Deelnemers kunnen reageren op cases en zelf een case insturen. Op dit moment zijn er cases op het gebied van o.a. bewustzijn, energiebesparing, intern milieubeleid, kennisdeling, klimaatneutraliteit, maatschappelijke betrokkenheid, medewerkerwaarde, recycling en vervoer.

Bijeenkomsten en activiteiten

DNA organiseert bijeenkomsten en activiteiten waaraan alle leden deel kunnen nemen. Deelnemers profiteren van de duurzame ervaringen van anderen en krijgen een platform om de eigen kennis te delen.

Organisatie

DNA is opgericht door Asito, PANalytical B.V., Rabobank Noord Twente, URENCO Nederland BV en de Gemeente Almelo. Oprichters hebben naar elkaar de verantwoordelijkheid uitgesproken zich maximaal in te zetten voor het tot stand komen van en het onderhouden van het samenwerkingsverband DNA.

Financiering

De oprichters dragen de kosten voor het DNA-project naar draagkracht en vrijwilligheid, zowel in geld als in personeelsuren.

Resultaten

Website.

Organisatie vorm gegeven.

Brainstormsessie aangaande het doel van DNA.

Gesprekken met commerciële organisaties die via DNA hun product aan de man brengen alsmede DNA- visie over commerciële en niet commerciële cases.

Vijf digitale nieuwsbrieven.

Fysieke bijdrage aan groene omgeving door het planten van 5 appelbomen op een industrieterrein in Almelo.

Meer dan 100 aangesloten leden.

Eerste kennistafelbijeenkomst op 21 maart 2013.

Succesfactoren en lessen

Factoren die van groot belang zijn om succes te kunnen boeken zijn het beschrijven van een duidelijke (organisatie)structuur en het vastleggen van een gezamenlijke missie en visie in een intentieovereenkomst. Daarnaast is een (meer dan) enthousiaste inzet van de oprichters van wezenlijk belang gebleken vooral in de opstartfase van de stichting DNA maar bijvoorbeeld ook bij de totstandkoming van de nieuwsbrieven en de voorbereiding van de kennistafelbijeenkomst.

Een belangrijke les is te waken voor het uitspreken van te hoge gezamenlijke ambities. Het opzetten en instandhouden van de stichting met haar activiteiten gebeurt naast de reguliere werkzaamheden van de oprichters en op vrijwillige basis. Met andere woorden, wees realistisch in het plannen van activiteiten!

Meer weten?

Website: www.duurzaamnetwerkalmelo.nl/

Contactinformatie:

Laurens Pouwel

Telefoon: (0546) 545 140 / (06) 10825778

E-mail: info@duurzaamnetwerkalmelo.nl

3. Duurzame Dorpen

Bindende factor:	Samen werken aan duurzaamheid en leefbaarheid in dorpen
Ontstaan:	2010
Organisatievorm:	Verschillende dorpen kozen voor uiteenlopende organisatievormen.
Werkgebied:	Lokale activiteiten voor duurzaamheid, uitwisseling op provinciaal en nationaal niveau
Financieringsbronnen:	Provinciale financiering voor het Overijsselse project Duurzame Dorpen (prijsvraag en professionele ondersteuning). Daarnaast verschillende financieringsbronnen voor activiteiten in de dorpen (bijvoorbeeld EU-subsidie, private financiering, fondsen lokale overheid.)
Rol overheden:	Activering dorpen, mogelijke maken professionele ondersteuning, financiering activiteiten van dorpen en ondersteuning
Sociale instrumenten:	Participatie, communicatie, educatie, netwerkontwikkeling.

Wat zijn Duurzame Dorpen?

In Duurzame Dorpen werken bewoners, bedrijven en lokale instellingen samen aan een duurzame woonomgeving. Duurzame Dorpen werken aan praktische, lokale oplossingen voor complexe vragen op het gebied van duurzame ontwikkeling en leefbaarheid. Met elkaar zorgen zij er voor dat het in hun dorp prettig wonen is en blijft, voor de huidige bewoners en voor de volgende generaties. Overijssel kent 23 duurzame dorpen die in het kader van het provinciale project Duurzaam Dorp Overijssel hun duurzame ambities op papier gezet hebben en ondersteund worden in de uitvoering van hun plannen. Een aantal van deze dorpen hebben naast de begeleiding ook geldprijzen gewonnen om hun plannen te realiseren. Duurzame Dorpen zijn niet alleen te vinden in Overijssel, maar ook in andere provincies.

Het ontstaan van Duurzame Dorpen

Duurzame dorpen zijn op zich geen nieuw fenomeen. Van oudsher zijn dorpen en lokale gemeenschappen al gewend om op een verantwoorde manier voor zichzelf te zorgen en zinvolle antwoorden op maatschappelijke uitdagingen te formuleren. De laatste jaren komen er echter urgente vraagstukken op dorpen af, op het gebied van klimaatverandering, duurzame landbouw, mobiliteit, lokale economie, leefbaarheid, vergrijzing, krimp etc. Met het oog op deze uitdagingen zijn er meerdere initiatieven ontwikkeld om dorpen te stimuleren met deze uitdagingen aan de slag te gaan.

De provincie Overijssel gelooft in de kracht van het lokale collectief en de potentie voor lokale gemeenschappen om zelfstandig en duurzaam te opereren. Vanuit dit gedachtegoed is het project Duurzame Dorpen Overijssel gestart en zijn dorpen en gemeenschappen uitgedaagd om mee te doen aan de Duurzaam Dorp-verkiezingen in 2010 en 2011. Om deel te nemen aan de wedstrijd moeten dorpen een (business)plan voor hun duurzame dorp opstellen en een lokale rechtspersoon (vereniging, stichting, corporatie) oprichten die uitvoering gaat geven aan de plannen. Er waren geldprijzen te winnen, variërend van 25.000 tot ruim een miljoen euro. Daarnaast worden de deelnemende dorpen tot 2015 door professionals gecoacht en begeleidt om hun plannen te realiseren. RTV Oost heeft van de Duurzaam Dorp-verkiezingen documentaires gemaakt. (zie hiervoor <http://www.rtvooost.nl/programma/programma.aspx?pid=662>)

In Friesland is het initiatief ontstaan om duurzame dorpen met elkaar te verbinden via het landelijke Netwerk Duurzame Dorpen. Belangrijke reden om een Netwerk Duurzame Dorpen op te richten was het besef dat dorpen met duurzaamheid aan de slag moeten om toekomstbesteding te zijn en dat het uitwisselen van kennis en ervaring tussen dorpen daarin een factor van betekenis is. Zeker nu de overheid zich op steeds meer terreinen terugtrekt is het essentieel dat groepen dorpsbewoners zelf over de deskundigheid en middelen beschikken om invulling te geven aan maatschappelijke opgaven. Januari 2013 ging het landelijke Netwerk voor Duurzame Dorpen van start. Het zwaartepunt ligt tijdens de opstartfase van het netwerk nog in Friesland, maar ook dorpen uit Drenthe, Gelderland en Overijssel sloten zich al aan. Na de zomer wil het Netwerk Duurzame Dorpen actief in zetten op werving van leden, partners en betrokken deskundigen in het hele land.

Doelen

De Overijsselse Duurzame Dorpen hebben elk hun eigen doelen geformuleerd op het gebied van duurzaamheid, voor het ene dorp staat zelfvoorzienendheid op het gebied van energie centraal, voor

ander dorpen ligt de nadruk op het duurzaam leefbaar houden van het dorp voor jongeren en ouderen en weer andere dorpen investeren in specifieke projecten zoals een Cradle to Cradle gemeenschapshuis. In de meeste gemeenschappen wordt gewerkt aan plannen waarin de 3 P's van People, Planet en Profit elk tot uiting komen. De provincie streeft met het project Duurzame Dorpen na dat er een beweging ontstaat van dorpen en lokale gemeenschappen die uiteindelijk in staat zijn hun plannen zelfstandig te realiseren en daarmee bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van de provincie Overijssel.

Het landelijk netwerk Duurzame Dorpen beoogt min of meer hetzelfde en zet daarvoor in op het verbinden van duurzame dorpen in heel Nederland. Doel is dat er in 2020 1000 dorpen aangesloten zijn bij het netwerk en onderling kennis, ideeën en goede voorbeelden uitwisselen, zodat niet iedereen het wiel opnieuw hoeft uit te vinden op weg naar een duurzame samenleving. Daarbij worden door het Netwerk Duurzame Dorpen geen inhoudelijke doelen gesteld. Elke stap op weg naar duurzaamheid telt. En dorpen kunnen zelf invulling geven aan de manier waarop zij aan duurzaamheid willen werken.

Activiteiten

De activiteiten in de dorpen zijn enorm gevarieerd: de oprichting van een lokaal energiebedrijf en de gezamenlijke inkoop van zonnepanelen, de aanschaf van een elektrische buurtauto, de duurzame renovatie van het plaatselijke zwembad, het ontwikkelen van een duurzame boodschappentas, promotie van streekproducten, acties om lokale ondernemers in het dorp te ondersteunen, gezamenlijk beheren van openbaar groen, het verbouwen van voedsel in een gemeenschapstuin, activiteiten om het dorp aantrekkelijk te houden voor kinderen en jongeren, nieuwe invulling aan het concept 'noaberschap' etc. In Overijssel worden dorpen vanuit een provinciaal steunpunt (uitgevoerd door Stichting Stimuland) begeleid en gecoacht in het realiseren van hun plannen. De begeleiding bestaat uit de organisatie van een kenniskring met thematische en klankbordbijeenkomsten, de ontwikkeling van stappenplannen en factsheets, ondersteuning bij projectontwikkeling, doorverwijzen naar experts en projectpartners en de uitvoering van (haalbaarheids)onderzoeken (in samenwerking met Saxion). Ter inspiratie worden ook de overige dorpen en lokale gemeenschappen in Overijssel continu voorzien van informatie uit de 'Duurzame Dorpen'.

Het landelijke Netwerk Duurzame Dorpen biedt de aangesloten dorpen de kans hun voorbeeldprojecten, foto's, stappenplannen, worst practices etc. op de website te plaatsen. De basis van het netwerk is 'peer-to-peer' uitwisseling. Dorpen die al aan de slag zijn met projecten op het gebied van duurzaamheid delen in het netwerk hun kennis, ervaring en enthousiasme. Voor andere dorpen kan dit als voorbeeld en inspiratie dienen, zodat ze – eventueel met hulp uit een ander dorp – meteen aan de slag kunnen. Daarnaast kunnen deelnemers met een bepaalde expertise hun gratis advies aan dorpen aanbieden op de site. De ambitie is om in de toekomst in meerdere provincies steunpunten voor de duurzame dorpen te hebben en per provincie partners voor de duurzame dorpen in beeld te brengen. Dat zijn niet-commerciële organisaties die dorpen hun hulp en ondersteuning aanbieden zoals ROC's, hogescholen, IVN, Landschapsbeheerorganisaties, Transition Towns etc. Ook wil het Netwerk Duurzame Dorpen per provincie thematische werkgroepen oprichten, bijvoorbeeld rondom energiecoöperaties, voedsel, afval of zorg, waarin betrokken inwoners van de duurzame dorpen elkaar ook fysiek ontmoeten en uitwisselen.

Organisatie

Initiatiefnemers in de verschillende dorpen kiezen, afhankelijk van de doelen, deelnemers en activiteiten voor verschillende organisatievormen/rechtspersonen om uitvoering te geven aan de plannen. Vereniging, stichting of coöperatie; per duurzaam dorp kan de organisatie verschillen.

Het Netwerk Duurzame Dorpen is een open platform, zonder eigenaar. Elk dorp kan zichzelf direct aanmelden. Het netwerk verkondigt geen standpunten of meningen over duurzame ontwikkeling (bijvoorbeeld voor of tegen windenergie, voor of tegen de noodzaak van een school in ieder dorp). Elk dorp kan kiezen voor een eigen koers. Hiermee zijn er voor dorpen ook geen barrières voor deelname aan het netwerk. Het netwerk treedt ook niet op als representant van de dorpen. Ook voor de provinciale steunpunten geldt dat zij in relatie tot het Netwerk Duurzame Dorpen geen standpunten uitdragen.

Financiering

Het project Duurzame Dorpen werd gefinancierd door de provincie Overijssel vanuit het programma Nieuwe Energie Overijssel. De ondersteuning van de Overijsselse duurzame dorpen door Stichting Stimuland wordt eveneens gefinancierd door de provincie. Daarnaast verwerven dorpen zelf publieke en private financiële middelen voor ontwikkeling en uitvoering van hun plannen, bijvoorbeeld Europese subsidies, lokale fondsen of financiering vanuit lidmaatschapsgelden.

Het Netwerk Duurzame Dorpen ontving een startsubsidie van de provincie Friesland en een bijdrage van Stichting DOEN. Het Netwerk streeft naar financiële bijdragen van diverse overheden en daaraan gelieerde organisaties (nutsbedrijven, ontwikkelingsmaatschappijen etc.).

Resultaten

In het verlengde van de activiteiten in de dorpen zijn ook de resultaten heel divers. Zo is in Delden de eerder genoemde duurzame stadstas geïntroduceerd. Hoonhorst en Ommerkanaal beschikken inmiddels over een elektrische dorpsdeelauto. Ook startte Hoonhorst onlangs met een pilot rond omgekeerde afvalinzameling: herbruikbaar afval wordt aan huis opgehaald, restafval moeten bewoners tegen betaling zelf afvoeren. Vasse heeft een duurzame lokale ruilmarkt opgezet en een ondernemers community opgericht. Bewoners en bedrijven in Heeten kochten gezamenlijk zonnepanelen. En het lokale energiebedrijf ReggeStroom in Hellendoorn neemt inmiddels een flinke vlucht. Belangrijk is dat de dorpen en gemeenschappen die resultaten boeken, deze resultaten verkondigen aan andere partijen en zo het duurzame gedachtegoed én praktische handelingsperspectieven breed weten te verspreiden. Opvallend is ook het effect op de sociale samenhang in dorpen. Het onderwerp duurzaamheid doorsnijdt en verbindt bewonersgroepen: leden van de sportvereniging, de kerk of de jeugdclub ontmoeten elkaar op dit thema.

Succesfactoren en lessen

De Duurzame Dorpen laten zien dat vrijwilligers zich graag inzetten voor verbetering van de eigen leefomgeving. In sommige dorpen gaat het met het uitvoeren van de activiteiten voortvarender dan in andere. Uit het succes van deze dorpen, kunnen een aantal lessen geleerd worden:

- Er is een kleine kern van trekkers nodig, die zich echt hard maakt voor het initiatief. Deze mensen hebben een intrinsieke motivatie voor het werken aan duurzaamheid. Dit zijn niet perse de mensen die al in 'gevestigde groepen' (zoals dorpsbelangen) actief zijn. Om de groep van trekkers moet een enthousiaste schil van 'meedoeners' ontstaan. Het helpt om mensen te organiseren in werkgroepen met concrete taken en projecten.
- Er is deskundigheid nodig over procesmatige en inhoudelijke zaken (hoe run ik een project, hoe zet ik een lokaal energiebedrijf op etc.) Het is belangrijk dat lokale initiatieven gefaciliteerd worden bij het in huis halen van die deskundigheid.
- Het meest kansrijk zijn projecten die rendabel te maken zijn, waarbij bewoners naast de duurzame winst ook op andere manieren profiteren.

Een actieve opstelling van lokale overheden helpt ook, bijvoorbeeld met regelingen voor energieprojecten en gerichte ondersteuning van initiatieven (financieel, inbrengen deskundigheid, ruimte in de regelgeving). Voor overheden is het goed om te weten dat ze hiermee kunnen voorsorteren op het verkrijgen van draagvlak voor wellicht impopulair beleid in de toekomst.

Meer weten?

Websites:

www.overijssel.nl/duurzaamorp

www.netwerkduurzamedorpen.nl/

Contactinformatie

Stichting Stimuland

Vilsterseweg 11

7734 PD Vilsteren

Dhr. Bert van der Woude, 0529-478180

E-mail: bvanderwoude@stimuland.nl

4. Green Metropole

amsterdam metropolitan area

Green Metropole
greenmetropole.nl

Bindende factor:	Succesvol en innovatief ondernemerschap op het gebied van duurzaamheid
Ontstaan:	Januari 2011 (voorloper ontstaan in 2008)
Organisatievorm:	Project van samenwerkende partners
Werkgebied:	Metropoolregio Amsterdam
Financieringsbronnen:	Publiek-privaat
Rol overheden:	Participanten in het project, netwerkpartners voor deelnemende start-ups, medefinanciers
Sociale instrumenten:	Netwerkvorming, participatie, kennisdelen, coaching, samen experimenteren

Wat is Green Metropole?

De markt voor duurzaamheid, schone energie en milieutechnologie vertoont een enorme groei. Naar verwachting is de mondiale schone technologie markt in 2020 de derde sector ter wereld, met een geschatte omvang van 1600 miljard euro. Green Metropole werkt aan het tot stand brengen van een internationaal aansprekend en innovatief kennis- en bedrijvenscluster op het gebied van schone technologie en duurzame (energie)transitie in de metropoolregio Amsterdam. Amsterdam Green Metropole is hét platform voor ondernemers die met duurzame producten of diensten hun markt gaan veroveren. Green Metropole bundelt daarvoor de krachten van overheden, kennisinstellingen én ondernemers.

Het ontstaan van Green Metropole

Green Metropole gaat terug naar 2008 in de vorm van voorloper AIM to Sustain, getrokken door de Amsterdamse Innovatie Motor (AIM). Het doel van AIM to Sustain was het stimuleren van startende, technologisch hoogwaardige bedrijven op het gebied van duurzaamheid in Amsterdam. Uniek hierbij was de samenwerking tussen grote bedrijven en kleine start-ups. Toen na twee jaar de rekening werd opgemaakt bleek dat AIM to Sustain 21 startende bedrijven succesvol had begeleid en dat 150 arbeidsplaatsen waren gecreëerd. Bekende start-ups zijn WeGo (peer-to-peer carsharing), TAXI-E (elektrische taxiservice), en de Ecowasbal. Ook was een netwerk ontstaan van circa 55 meefinancierende bedrijven en kennisinstellingen op het thema energie en milieutechnologie met als doel bedrijvigheid te bevorderen.

Green Metropole gaat een stap verder dan Aim to Sustain: de dienstverlening aan startende ondernemers is breder doordat het project samen met vier samenwerkingspartners uitgevoerd wordt, er kunnen meer start-ups begeleid worden en er is een fysieke locatie waar de activiteiten en partijen in het netwerk samenkomen. De geografische scope is bovendien verbreed naar de hele metropoolregio.

Doelen

Het doel van Green Metropole is het bijdragen aan een duurzame, economisch sterke metropool Amsterdam. Dit doel wordt gerealiseerd door het tot stand brengen van een Amsterdams Clean Tech Centre for Sustainable Business: een internationaal aansprekend en innovatief kennis- en bedrijvenscluster op het gebied van schone technologie en duurzame energie(transitie). Hiermee ontstaat een uniek loket voor duurzame, innovatieve ondernemers.

Green Metropole streeft erna om in de periode tot juni 2014 de volgende meetbare resultaten te realiseren:

- New Business Development: het scouten, screenen en ondersteunen van 60 nieuwe duurzame bedrijven, zogenaamde ecopreneurs. Verwacht resultaat: 150 arbeidsplaatsen.
- Innovation Support: marktverkenning, het organiseren van 10 innovatielabs en de ontwikkeling van 6 projecten op het gebied van duurzaam ondernemen.
- Het realiseren van een Center of Excellence: de huisvesting van minimaal 30 bedrijven en de creatie van 75 flexplekken voor duurzame ondernemers.
- De creatie van ruim 500 (indirecte) arbeidsplaatsen.

Activiteiten

Om deze doelen te bereiken werkt Green Metropole langs drie pijlers:

1. Center of Excellence. Green Metropole biedt duurzame ondernemers een fysieke vestigingsplaats in de incubator New Energy Docks, een bedrijfsverzamelgebouw voor duurzame ondernemers op de noordelijke IJ-oever. Hier kunnen ondernemers in contact

- komen met andere duurzame start-ups. New Energy Docks biedt niet alleen kantoorruimte, maar ook ruimte voor opslag, productie en expositie.
2. New Business Development. Bedrijven die een duurzame core-business en een goed plan hebben, kunnen zich aanmelden voor een intensief ondersteuningstraject. Start-ups die door de selectie en screening komen mogen deelnemen aan het New Business Development traject. Deze ecopreneurs krijgen innovatie- en bedrijfsadvies op maat, toegang tot een netwerk van mogelijke investeerders en launching customers, aansluiting bij state-of-the-art kennis van Amsterdamse kennisinstellingen en publiciteit voor hun duurzame product of dienst. Green Metropole makelt en schakelt, maar verschaft zelf geen subsidies.
 3. Innovation Support. Dit is de brede voor alle bedrijven toegankelijke platformfunctie van Green Metropole. Green Metropole verzorgt uitwisseling tussen duurzame bedrijven onderling en tussen bedrijven en kennisinstellingen, via workshops, seminars, projectontwikkeling en ingang tot Technology Transfer Offices van wetenschappelijke instituten. Elke eerste dinsdag van de maand vindt in het verzamelgebouw Energy Docks de kosteloze netwerkbijeenkomst 'DINSDAG' plaats. Deze bijeenkomsten zijn opgebouwd rondom een specifiek thema en trekken daardoor telkens een andere groep deelnemende partijen. Naar aanleiding van maatschappelijke opgaven of vragen uit het netwerk organiseert Green Metropole ook innovatielabs waarin partijen uit verschillende sectoren en disciplines samengebracht worden om gezamenlijk te werken aan duurzame uitdagingen. Zo werd op verzoek van KLM/Schiphol Group een innovatielab georganiseerd rondom de vraag of het mogelijk is de afvalstromen van infra-catering te verminderen.

Organisatie

Amsterdam Green Metropole is een project waarin vijf organisaties hun ervaring en activiteiten op het gebied van nieuwe business en duurzaamheid gezamenlijk inzetten en zo versterken. Syntens, Green IT, Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit, New Energy Docks en AIM bundelen hun expertise, netwerk, partners en ambities waardoor startende duurzame ondernemers altijd de juiste ondersteuning krijgen. Naast deze kern van vijf uitvoerende partijen zijn er negen samenwerkingspartners die de starters hun diensten aanbieden zoals VNO NCW, het Regionaal Duurzaamheidscentrum voor Ondernemers, Consumentenplatform Nudge en MKB Amsterdam. Green Metropole heeft verder 74 participanten, variërend van overheden, grote onderneming als Shell, Microsoft en Schiphol Group tot kleine MKB-bedrijven als Green Habits. Deze participanten nemen deel aan activiteiten van Green Metropole en participeren financieel. Belangrijke redenen voor 'gevestigde' organisaties om deel te nemen aan Green Metropole zijn de uitbreiding van het eigen netwerk, de vroege toegang tot innovaties en het feit dat het inspirerend en leuk is om samen te werken aan duurzaamheid. Tot slot heeft Green Metropole diverse mediapartners, die publiciteit rondom het project verzorgen.

De kern van Green Metropole is dat partijen samenwerken en hun kennis, expertise en netwerk delen. Dit vraagt van de deelnemers een open houding. Om dit te faciliteren wordt bij alle activiteiten bewust een sfeer gecreëerd die ontmoeten en uitwisselen faciliteert. Het Green Metropole-netwerk heeft een organisch karakter. Partijen kiezen op basis van de eigen behoeften aan welke activiteiten ze wel of juist niet deelnemen. De DINSDAG-bijeenkomsten trekken maandelijks weer nieuwe partijen die door een specifiek onderwerp aangetrokken worden en rondom dat thema hun netwerk en hun onderneming willen uitbreiden. Het is voor de Green Metropole medewerkers soms ook onnavolgbaar hoe samenwerking tussen deelnemende partijen tot stand komen, maar dat er matches ontstaan die tot nieuwe business leiden is wel duidelijk.

Financiering

Het Green Metropole project wordt publiek-privaat gefinancierd. 40% van de financiering is afkomstig uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) van de Europese Commissie. Zo'n 10% is afkomstig van andere overheden die als participant deelnemen aan Green Metropole. Circa 50% van de financiering wordt ingebracht door de private participanten.

Resultaten

Een deel van de resultaten van Green Metropole is nog ongrijpbaar, zoals het aantal ondernemersinitiatieven dat ontstaan is door 'matchmaking' vanuit Green Metropole. Andere resultaten zijn wel te kwantificeren en laten zien dat Green Metropole aardig op stoom is. In de periode tot februari 2013 zijn/worden 25 startende ecopreneurs begeleid in het intensieve New Business Development traject, hebben 15 bedrijven hebben zich gevestigd in de incubator New Energy Docks en zijn zes innovatielabs georganiseerd. Het opgebouwde netwerk is echter veel breder, in het adressenbestand van Green Metropole bevinden zich zo'n 300 start-ups en de nieuwsbrief wordt verspreid onder 2000 abonnees.

Succesfactoren en lessen

De samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en ondernemers is essentieel voor het succes van Green Metropole. Belangrijk is wel dat de ondernemer in deze samenwerking centraal staat. Dit blijkt in veel andere publiek-private samenwerkingen niet vanzelfsprekend. Bij Green Metropole is het mogelijk de ondernemer als uitgangspunt te nemen omdat er geen beleid 'in de weg zit'. Ook in de voorbereiding van Green Metropole is de ondernemersvraag centraal gesteld. Waaraan hebben starters behoefte? Maar ook wat vinden gevestigde bedrijven interessant, wat zou volgens hen de focus moeten zijn?

Een tweede belangrijk succesfactor is de openheid van het platform: iedereen kan meedoen. Daarmee wordt ingespeeld op een behoefte. Ondernemen is eenzaam, maar mensen willen wel graag ergens bij horen. Green Metropole maakt dat mogelijk. De verbondenheid wordt tastbaar gemaakt op de fysieke plek van de incubator.

Tot slot nog een aantal tips voor en door succesvolle duurzame start-ups:

- Besteed veel aandacht aan netwerken.
- Denk niet alles zelf te kunnen. Het resultaat van 'vragen' weegt op tegen de eventuele kosten.
- Ontwikkel een product waarvan de Unique Selling Points breder zijn dan alleen het duurzame karakter, lever superieure kwaliteit en aanvullende waarde.
- Wees onderscheidend.
- Houd vast aan je basisidee, maar zorg dat je je klant begrijpt.
- Specialiseer je activiteiten zodat klanten jou weten te vinden, in plaats van andersom: focus.
- Schakel tussenhandel zo veel mogelijk uit, houd de keten kort.

Meer weten?

Website: www.greenmetropole.nl

Contactinformatie

Ilse van den Breemer, 06 1153 6575

E-mail: i.vandenbreemer@amsterdameconomicboard.com

Twitter: @AIM_Eco

5. Groene Kennispoort Twente

Bindende factor:	Groene (kennis)opgaven in Twente
Ontstaan:	2009
Organisatievorm:	Leer-/kennisarrangement (regionaal contract van overheden en onderwijsinstellingen)
Werkgebied:	Twente
Financieringsbronnen:	Financiële bijdragen van samenwerkende overheden en onderwijs
Rol overheden:	Regionale samenwerking en agendasetting, financiering, kennisvraagarticulatie
Sociale instrumenten:	Bestuurlijke afspraken, verbinding en organisatie van de samenwerking tussen de 5 O's en uitvoering leer-/kennisprojecten

Wat is de Groene Kennispoort Twente?

De Groene Kennispoort Twente is één van de regionale kenniswerkplaatsen in Nederland. Kenniswerkplaatsen zorgen voor de uitvoering van regionale leer- en kennisarrangementen voor groene opgaven uit de desbetreffende regio's. Ze doen dit door verbindingen te leggen en samenwerking te organiseren tussen de vijf O's: onderwijs, onderzoek, overheid, ondernemers en omgeving.

Het ontstaan van de Groene Kennispoort Twente

In de Groene Kennispoort Twente komen op regionaal niveau de gebiedsgerichte aanpak van plattelandsontwikkeling en een landelijk innovatieprogramma vanuit het groene onderwijs samen.

Gebiedsgerichte aanpak van de plattelandsontwikkeling

Het Rijk, de provincie, gemeenten en het waterschap zijn samen met maatschappelijke organisaties enkele jaren geleden gestart met de gebiedsgerichte aanpak van de plattelandsontwikkeling. Doel is te komen tot een goed antwoord op de snelle veranderingen in het buitengebied en tegemoet te komen aan de wensen en eisen van de maatschappij. Om tot een goede aanpak rond gebiedsgerichte opgaven te komen, is een intensieve samenwerking vereist. Niet alleen tussen de verschillende overheden, maar juist ook met de directe belanghebbenden: burgers, bedrijven, dorpsgemeenschappen en andere organisaties.

In Overijssel vindt gebiedsgerichte samenwerking aan plattelandsontwikkeling plaats in 5 gebieden, waaronder Zuidwest- en Noordoost-Twente. Elk gebied kent een Bestuurlijk Gebiedsoverleg, bestaande uit provincie, waterschap en gemeenten, waarin de gezamenlijke gebiedsagenda's worden geformuleerd, de gebiedsprogramma's worden vastgesteld en afspraken worden gemaakt over de inzet van mensen en middelen.

Landelijk innovatieprogramma vanuit het groene onderwijs

De groene onderwijsinstellingen (van VMBO tot WO) werken onder de noemer Groene Kennis Coöperatie (GKC) al jaren samen. Eén van de GKC-activiteiten is het programma Regionale Transitie. Het programma bevordert de verbinding van het groene kennissysteem met de regionale praktijk van economische innovatie en gebiedsvernieuwing. Hiertoe wordt een structurele samenwerking georganiseerd tussen de vijf O's op basis van meerjarige, geformaliseerde regionale leer-/kennisarrangementen. Studenten, docenten en onderzoekers van groene en niet-groene kennisinstellingen werken in projecten samen met regiopartijen aan een duurzame ontwikkeling van de leef- en werkomgeving. In 2008 heeft het GKC-programma Regionale Transitie samen met de Regio Veenkoloniën een eerste kennisarrangement ontwikkeld. Dit heeft inspirerend gewerkt en navolging gevonden in diverse andere regio's. Zo ook in Twente.

Kenniswerkplaats voor regionale groene opgaven in Twente

Kennisontwikkeling en -uitwisseling, en een brede samenwerking van betrokken partijen op dat gebied, spelen een belangrijke rol bij het effectief werken aan de regionale gebiedsopgaven. De regio Twente kreeg behoefte aan nieuwe mogelijkheden, frisse ideeën en innovatieve plannen. Gemeenten, zoals Borne en Enschede, raakten hierover in gesprek. De regionale kenniswerkplaats, met De Veenkoloniën als inspirerend voorbeeld, leek een veelbelovende methodiek om ook in Twente een dergelijke samenwerking rond groene kennis voor gebiedsopgaven te organiseren.

In juli 2009 hebben alle partners die gekoppeld zijn aan het Bestuurlijk Gebiedsoverleg Zuidwest-Twente een intentieverklaring ondertekend waarin men heeft toegezegd deel te nemen aan de ontwikkeling van een kenniswerkplaats en deze methodiek te borgen in de regio. Ook is de intentie uitgesproken om samen met ondernemers, overheid, onderwijs, onderzoek en de omgeving innovatieve en regionale kennisvraagstukken op te pakken. De Groene Kennispoort Twente is dan een feit. Vervolgens heeft ook het Bestuurlijke Gebiedsoverleg Noordwest-Twente zich aangesloten.

In december 2011 hebben alle veertien Twentse gemeenten, het ministerie van Economische Zaken, de provincie Overijssel, het waterschap Regge en Dinkel en de kennisinstellingen een regiocontract ondertekend, waarmee zij uitspraken samen verder te willen werken aan de werkplaatsmethodiek onder de vlag van de Groene Kennispoort Twente. Het onderwijs, de overheid en de regio gaan samenwerken om kennisvraagstukken op te kunnen pakken.

Doelen

De missie van Groene Kennispoort Twente is het bevorderen van de groene ontwikkeling van Twente door samen te werken aan duurzame relaties tussen de vijf O's (Onderwijs, Onderzoek, Overheid, Ondernemers en Omgeving). De meerjarige gebiedsprogramma's voor Zuidwest- en Noordoost-Twente geven zowel beleidsmatig als qua uitvoering en organisatie de kaders aan voor de Groene Kennispoort Twente. Duurzame ontwikkeling is daarin belangrijk en speelt in alle programma's en projecten een rol, bijvoorbeeld bij projecten rond biobased economy, voeding, water en tuinbouw.

Belangrijk doel van Groene Kennispoort Twente is dat studenten en onderzoekers hun kennis kunnen toepassen in de praktijk en kunnen leren van 'real-life' vraagstukken. Vanuit het onderwijs is er een grote behoefte aan de koppeling van onderzoek en onderwijs aan de praktijk. Daarnaast is het goed om de kennis en creativiteit van studenten en onderzoekers in te zetten in concrete projecten om zo een (innovatieve) impuls te geven aan gebiedsontwikkeling.

Activiteiten

Binnen Groene Kennispoort Twente staan vijf regionaal relevante thema's centraal:

1. leven en werken in het buitengebied;
2. groenblauwe dooradering;
3. ondernemen in Twente;
4. voeding en gezondheid;
5. groene educatie.

Binnen deze thema's wordt gezocht naar projecten door kennisvraag en -aanbod te verbinden. Deze projecten worden opgenomen in de kennisagenda. Naast de inhoudelijke projecten wordt veel aandacht besteed aan het concept 'regioleren'. Bij regioleren staat de verbinding tussen regionale projecten en onderwijs en studenten centraal. Voor de studenten moet het een authentieke en innovatieve maar bovenal veilige leeromgeving zijn.

Organisatie

De kern van het netwerk van de Groene Kennispoort Twente bestaat uit onderzoeks- en onderwijsinstellingen en overheden:

- Onderzoeks- en onderwijsinstellingen: AOC-Oost, Stoas, Christelijke Agrarische Hogeschool, van Hall Larenstein, Wageningen Universiteit, Saxion, ROC van Twente, Landstede en de Groene Welle.
- Overheden: 14 Twentse gemeenten, het Waterschap Regge en Dinkel en de provincie Overijssel.

De trekker van het regionale leer-/kennisarrangement Twente is het AOC Oost.

Vanuit deze netwerkkern wordt op projectniveau de verbinding gemaakt met:

- Ondernemers.
- Omgeving: dit zijn vooral maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven zoals de Vereniging Behoud Usselo, Dorpspark Bornerbroek, e.d.

Activiteiten van de Groene Kennispoort worden uitgevoerd door een drietal projectmedewerkers. De aansturing vindt plaats door een stuurgroep bestaande uit bestuurders van gemeenten, waterschap en AOC Oost.

Rol en werkwijze Groene Kennispoort Twente

De Groene Kennispoort Twente is de verbindende schakel in het netwerk van de vijf O's. Zij heeft vooral de rol van kennismakelaar, aanjager en bruggenbouwer/alliantiemakelaar. De Groene Kennispoort voert zelf geen projecten uit maar helpt bij de totstandkoming en ontwikkeling van projecten en denkt mee over grootschalige, complexe (transitie)vraagstukken en hoe die in de setting van de vijf O's kunnen worden aangepakt. Faciliteren, stimuleren en verbinden van partijen, ondersteuning en implementatie van reguleren zijn de trefwoorden. Groene Kennispoort is daarnaast betrokken bij de monitoring en evaluatie van programma's en projecten.

Financiering

Formeel opdrachtgever zijn de veertien Twentse gemeenten, de provincie Overijssel en het waterschap Regge & Dinkel. Zij dragen, samen met de ministeries van EZ en OCW, zorg voor de financiering. Het totale budget bedraagt circa € 200.000 per jaar. Dit is organisatie- en procesgeld (geen projectgeld).

Resultaten

De meerwaarde van de Groene Kennispoort Twente voor de regio is als volgt samen te vatten. De Groene Kennispoort Twente:

- ondersteunt de opdrachtgevers (overheden, burgers en bedrijven) intensief in de voorbereiding van projecten;
- start een kennisvraag goed op, waardoor betere resultaten gerealiseerd worden;
- organiseert de match tussen vragen uit de regio en uitvoering door de kennisinstellingen;
- stimuleert nieuwe netwerken en tijdelijke samenwerkingsverbanden;
- zorgt voor het ontsluiten, ontwikkelen en verspreiden van kennis en vergroot daarmee de expertise in de regio.

De inzet van de Groene Kennispoort Twente heeft sinds 2009 geleid tot de ontwikkeling en uitvoering van een zeer divers scala aan groene (kennis)projecten voor gemeenten, wijk- en dorpsraden, landgoederen en terreinbeheerders, stichtingen landschapsbehoud en bedrijven. Het gaat om meer dan 30 projecten met een totale inzet van duizenden uren vanuit de regio en van docenten en tienduizenden uren van studenten. Voor een inhoudelijke indruk van de uitgevoerde projecten verwijzen we naar <http://www.kenniswerkplaats.eu/groene-kennispoort-twente>.

Succesfactoren en lessen

Een goede samenwerking tussen de vijf O's is iets dat moet groeien, dat in de praktijk moet ontstaan. De verschillende werelden begrijpen elkaar niet altijd meteen. Het is belangrijk dat men zich hiervan bewust is wanneer men een dergelijke brede samenwerking wil bevorderen en dat men de tijd neemt om bij elkaar aan tafel te zitten en elkaars taal te leren spreken.

Hoewel bepaalde partijen, waaronder overheden, vaak de rol van vragende partij en opdrachtgever hebben, is het van belang dat de projecten niet benaderd worden vanuit een klassieke opdrachtgever-opdrachtnemer relatie. Belangrijk voor een vruchtbare samenwerking is dat je een 'leeromgeving' afsprekt waarbinnen het project wordt uitgevoerd, waarbij iedereen ervan uitgaat dat niet alleen de studenten maar alle betrokken partijen kunnen leren in en van het project.

Niet alle kennisvragen zijn geschikt, er moet iets te onderzoeken en te leren zijn. Vragen moeten niet voor slechts één partij van belang zijn maar ook meerwaarde hebben voor de regio.

Sta open voor de soms ontwapenende en zeer verrassende inbreng van studenten.

De huidige tijd vraagt steeds meer om samenwerking over grenzen heen (boundary crossing). We weten steeds meer over steeds minder. Het is daarom belangrijk om van en met elkaar te blijven leren en samen te werken (leven lang leren). Dat vereist vooral een lerende houding.

Meer weten?

Websites:

www.kenniswerkplaats.eu/groene-kennispoort-twente (binnenkort: www.groenekennispoort.nl)
www.groene-poort.nl/page/145/de-groene-kennispoort-twente.html

Contactinformatie

www.kenniswerkplaats.eu/contact (voor een overzicht van contactpersonen)

E-mail: d.essing@groenekennispoort.nl (Dagmar Essing, manager Groene Kenniswerkplaats)

6. Servicepunt Hier Opgewekt Overijssel

Bindende factor:	Lokale energie
Ontstaan:	2011
Organisatievorm:	-
Werkgebied:	Overijssel (er is een servicepunt in elke provincie)
Financieringsbronnen:	Subsidie (Stichting Doen, Qurrent, provincie Overijssel)
Rol overheden:	Aanjager, facilitator, financier
Sociale instrumenten:	Ondersteuningsnetwerk, Netwerkbijeenkomsten, Themagroepen, Intervisie overleg

Wat is Servicepunt Hier Opgewekt?

De diversiteit aan lokale energie initiatieven is enorm. Ze variëren in grootte, zitten in verschillende ontwikkelingsfasen, hebben verschillende rechtsvormen en ook de ambities zijn uiteenlopend. Er is een wereld te winnen als deze initiatieven van elkaar leren. HIER opgewekt versterkt initiatieven, verbindt de mensen die werk maken van duurzame energie en ondersteunt ze bij het realiseren van hun ambities. HIER opgewekt gelooft in de toekomst van lokale energie opwekking en doet er alles aan de lokale duurzame energie initiatieven te ondersteunen en te professionaliseren, te verbinden en positief te positioneren.

Het ontstaan en de ontwikkeling van het netwerk

In 2011-2012 hebben AT Osborne, Natuur en Milieu Overijssel en de Gemeente Zwolle zich samen met ruim 400 Zwollenaren beziggehouden met het project Buurtenergie. Het project heeft ertoe geleid dat 5 Zwolse wijken actief aan de slag zijn gegaan met het thema buurtenergie. Daarnaast was er een wijk overstijgende zonnepanelen actie die zorgde voor snelle en zichtbare resultaten. In het najaar van 2012 zijn de Zwolse ervaringen gebruikt voor een vervolgproject. Koploper energie initiatieven in Overijssel zijn ondersteund in hun ontwikkeling en de kennis is gedeeld naar overige initiatieven middels verschillende bijeenkomsten. Deze activiteiten zijn ondergebracht onder de noemer van het servicepunt Hier Opgewekt Overijssel. Dit landelijk project heeft sinds 2012 een servicepunt in Overijssel waar de landelijke kennis wordt gemengd met de provinciale ervaringen uit het project Buurtenergie.

Doel van het netwerk

- Kennis en ervaringen over buurtenergie verspreiden in de provincie
- Een aantal Overijsselse buurtenergie initiatieven specifiek ondersteunen bij het doorgroeien tot een professionele organisatie
- Kennisnetwerk van buurtenergie initiatieven in Overijssel versterken

(Beoogde) activiteiten

- **Enthousiast maken / Sleutelfiguren vinden:** Per wijk/dorp mensen aan elkaar koppelen die de harde kern vormen voor een energie initiatief.
- **Kennis verspreiden voorbeeldprojecten:** Koplopers in Overijssel en elders in het land beschrijven succes en faalfactoren.
- **Initiatieven ondersteunen:** Het is belangrijk dat de initiatiefnemers zelf de keuzes maken, maar aansluiten bij een aantal gesprekken kan helpen om de initiatieven te sturen.
- **Kennisdeling tussen de initiatieven:** Door het organiseren van bijeenkomsten, excursies of andere activiteiten wordt de band tussen de verschillende initiatieven aangehaald en kunnen ervaringen uitgewisseld worden. Initiatiefnemers merken zo ook dat ze er niet alleen voor staan.
- **Vraagbaak:** Als de relatie met lokale initiatieven eenmaal loopt zullen de initiatiefnemers tussen de bijeenkomsten door ook met vragen komen. Terugkomende vragen kunnen behandeld worden tijdens de volgende bijeenkomsten.

Organisatie

- **Natuur en Milieu Overijssel** beheert het provinciale servicepunt Hier Opgewekt. Lokale energie initiatieven weten de "servicemonteurs" Wijnand Jonkers en Loet van der Heijden daar te vinden. Daarnaast organiseren zij de provinciale bijeenkomsten.
- Het **Hier Klimaatbureau** beheert het landelijke platform van Hier Opgewekt, inclusief de website www.hieropgewekt.nl. Daarnaast organiseren zij in samenwerking met de provinciale milieufederaties de landelijke netwerkdag Hier Opgewekt.

- De **provinciale milieufederaties** beheren in elke provincie het servicepunt en zorgen voor uitwisseling tussen de provincies. Zij organiseren in samenwerking met het Klimaatbureau regionale bijeenkomsten.
- Verschillende **gemeenten** hebben een faciliterende of aanjagende rol, zoals de gemeente Zwolle met het project Buurtenergie Zwolle of de gemeente Deventer met Deventer Energie.
- **AT Osborne** werkt bij sommige projecten en activiteiten samen met het netwerk Hier Opgewekt. Zij brengen hun expertise in op het gebied van participatie.
- **Lokale initiatieven** voeren de projecten uit en zorgen voor kennisdeling door activiteiten op hun locatie mede te organiseren.

Resultaten

- Ruim 30 lokale initiatieven zijn actief rondom het thema buurtenergie
- Er is een bestaand netwerk in Overijssel waarop deze initiatieven kunnen terugvallen
- De lokale initiatieven weten van elkaars activiteiten en leren van elkaars kennis en ervaringen
- Nieuwe initiatieven hoeven het wiel niet uit te vinden, maar kunnen bij het Servicepunt Hier Opgewekt toolkits krijgen om stappen te zetten.

Succesfactoren en lessen

- *Vraaggericht:* Het project is afgestemd op de behoefte van de initiatieven. De onderwerpen en vormen van de bijeenkomsten worden gekozen na overleg met de initiatiefnemers.
- *Samenwerking tussen partners:* Door de expertise in te zetten van verschillende partijen kunnen de initiatieven ondersteund worden in hun behoeftevraag.
- *Zichtbare projecten:* Om de motivatie van de deelnemers op peil te houden is het belangrijk om zo nu en dan successen te behalen. Een zonnepanelenactie met zichtbare resultaten is daar een voorbeeld van.
- *Vier je successen:* Zorg dat de deelnemers het gevoel hebben dat ze een team zijn en het gezellig met elkaar kunnen hebben.
- *Besef dat je met vrijwilligers werkt:* Vraag niet teveel tijdsinvestering van vrijwilligers om de passie erin te houden als ze in hun eigen wijk/dorp actief zijn.

Meer weten?

Website:

www.hieropgewekt.nl

Contactinformatie:

Wijnand Jonkers, 038-4250966, jonkers@natuurenmilieuoverijssel.nl

7. Jongleren Waterbeheren

Bindende factor:	Waterkwaliteit en Vissen
Ontstaan:	2012
Organisatievorm:	informeel
Werkgebied:	(delen van) Overijssel
Financieringsbronnen:	Subsidie
Sociale instrumenten:	Educatie

Wat is Netwerk Jongleren Waterbeheren?

Netwerk Jongleren Waterbeheren kenmerkt zich door partijen die zich inzetten voor een goede waterkwaliteit en/of het belang daarvan uitdragen

Het ontstaan en de ontwikkeling van het netwerk

Dit specifieke netwerk is ontstaan uit de samenwerking bij het project Jongleren Waterbeheren Overijssel. Onderling hadden verschillende partijen al wel contact met elkaar. Het netwerk van bedrijven en overheden die 'met water werken' en opdrachten voor het VO aanleveren breidt zich nog uit.

Doel van het netwerk

Kennis over en het belang van goede waterkwaliteit (ook met betrekking tot het leven van vissen) uitdragen aan leerlingen van het basisonderwijs en voortgezet onderwijs.

Een bijdrage leveren aan natuurbeleving bij kinderen.

Jongeren interesseren voor waterbanen.

(Beoogde) activiteiten

Gezamenlijk een bijdrage leveren aan het educatieve programma Jongleren Waterbeheren.

Financiering

Het project is aanvankelijk gesubsidieerd door Agentschap NL, de hengelsportfederaties en de Provincies. De opschaling is gesubsidieerd door de Provincie.

Resultaten

Tot nu toe hebben leerkrachten van 11 scholen in Zwolle, Hof van Twente en Borne deelgenomen aan de natuurtraining. Enkele scholen hebben het project al uitgevoerd. De meesten hebben echter de uitvoering in het voorjaar 2013 gepland.

Succesfactoren en lessen

Succesfactoren bij de organisatie van het project waren de samenwerking met andere (belanghebbende) partijen, het arrangementmodel. Wat dit project voor scholen toevoegd is een natuurtraining voor docenten waarmee de drempel om natuuronderwijs te geven wordt verlaagd. De deelnemende scholen zijn enthousiast. Wij hebben geleerd dat scholen momenteel het meest gebaat zijn bij kant en klare projecten.

Meer weten?

Website: www.natuurenmilieuoverijssel.nl

Contactinformatie:

038-4250971, info@natuurenmilieuoverijssel.nl, Angeliën Hoppen

8. Knooppunt Bouwen met Groen

Bindende factor:	Innovaties met integrale groentoeepassingen in onderwijs, zorg, woningbouw en werklocaties
Ontstaan:	2012 (door fusie van twee bestaande programma's)
Organisatievorm:	Projectorganisatie
Werkgebied:	Landelijk
Financieringsbronnen:	Publiek-private financiering
Rol overheden:	Mede-initiatiefnemer en medefinancier
Sociale instrumenten:	Netwerkontwikkeling, makelen tussen vraag en aanbod, aanjagen van integrale en vernieuwende groentoeepassingen en kennisdelen

Wat is het Knooppunt Bouwen met Groen?

Het Knooppunt Bouwen met Groen is een netwerk dat de integrale en vernieuwende toepassing van groen in de bebouwde omgeving bevordert. Het Knooppunt fungeert als landelijke en onafhankelijke autoriteit, als aanjager van vernieuwende groenconcepten en -toepassingen, als verbindende schakel tussen kennispartijen en (business)praktijk en als stimulator van nieuwe groen-rood modules binnen onderwijsopleidingen.

Het ontstaan en de ontwikkeling van het Knooppunt Bouwen met Groen

Het Knooppunt Bouwen met Groen is in 2012 ontstaan door het samengaan van het Knooppunt Innovatief Groen en het programma Bouwen met Groen en Glas. Het Knooppunt Bouwen met Groen werkt vanuit de overtuiging dat de integrale toepassing van groen in de bebouwde omgeving bijdraagt aan een vitale woon-, werk-, zorg- en leeromgeving en veel economische en maatschappelijke baten kan opleveren. Groen is een bron van energie, leven en vitaliteit. De toepassing van groen kan een antwoord bieden op problemen als wateroverlast, hittestress, braakliggende bouwgrond en een ongezonde werk-, leef- en leeromgeving.

Innovatief en vernieuwend groen combineert functies: het verbetert het welbevinden en de gezondheid, spaart en produceert energie, versterkt de biodiversiteit en levert voedsel op. Het zorgt voor waterretentie, isolatie, verbetering van de bodemkwaliteit, waterzuivering, verhoogde OZB-waarde van gebouwen en imagoverbetering. Daarnaast leidt investeren in publiek groen tot meer verbondenheid: sociaal welbevinden en gemeenschapszin. En tenslotte zorgt het voor nieuwe bedrijvigheid.

Om de functies en baten van groen in de toekomst op grote schaal te kunnen realiseren, moet nog veel gebeuren. Het is geen geringe opgave. Groen kan een structurele oplossing voor duurzaamheidsopgaven bieden wanneer het integraal en vernieuwend wordt toegepast. Dat vergt veel verbeeldingskracht, kennisontwikkeling en een goede samenwerking tussen alle partijen in de ontwerp-, bouw- en onderhoudsfase.

Doelen

Het Knooppunt bevordert een vitale leef- en werkomgeving door:

- het aanjagen van de toepassing van integraal en vernieuwend groen;
- het vertalen van kennis over groen naar de verwaarding van groen met nieuwe businessmodellen en tools;
- het verbinden en integreren van de groen-, bouw- en onderwijssector;
- het bevorderen van de deskundigheid van (aanstaande) professionals.

Activiteiten

Netwerkontwikkeling

Het Knooppunt nodigt architecten, groenexperts, technisch adviseurs en andere professionals uit de groen- en bouwwereld uit om als kennis- en businesspartners toe te treden tot het netwerk. Aspirant-leden vullen een 'kenniskaart' in om hun kennis en expertisegebieden in kaart te brengen. Daarnaast is het Knooppunt aanspreekpunt voor probleemeigenaren en opdrachtgevers die de ambitie hebben om meervoudig groen te integreren in en om hun gebouw of werklocatie en daarvoor geschikte kennis- en businesspartners zoeken.

Praktijkgerichte kennisontwikkeling in Green Cases

De kernactiviteit van het Knooppunt is het maken van verbindingen tussen opdrachtgevers en partners uit het netwerk van kennis- en businesspartners. De kennispartners – experts uit de rode én groene sector – worden in clusters verbonden aan probleemeigenaren. Het Knooppunt verbindt

partners rond Green Cases in de zorg, het onderwijs, de woningbouw en op werklocaties. In deze concrete (business)cases vindt praktijkgerichte ontwikkeling en toepassing van kennis over bouwen met groen plaats. De uitdaging daarbij is om de meerwaarde van groen meerdimensionaal – ecologisch, bouwkundig, energetisch, economisch, sociaal, educatief – te ontwikkelen en te laten renderen. De bundeling van topdeskundigen aan concrete, vernieuwende opdrachten leidt tot nieuwe kennis, producten en business.

Kennis delen

De kennis en ervaring die ontstaat uit samenwerking en innovatie wordt door het Knooppunt gedeeld met bestaande en toekomstige professionals via excursies, Knooppunt Cafés en in het rood-groen onderwijs.

Organisatie

Het Knooppunt Bouwen met Groen is een gezamenlijk initiatief van het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE), de provincie Noord-Brabant, Helicon Opleidingen en Productschap Tuinbouw.

Financiering

De Provincie Noord-Brabant, Helicon Opleidingen, Productschap Tuinbouw en SRE ondersteunen het Knooppunt financieel tot en met 2013. Het doel is om daarna te komen tot een landelijk onafhankelijk kennis- en servicepunt voor en gedragen door de bouw-, groen- en onderwijssector.

Resultaten

Het Knooppunt zorgt voor verschillende soorten resultaten:

Netwerkontwikkeling

Het Knooppunt is de spil in het (groeierende) netwerk van op dit moment circa negentig kennis- en businesspartners. Inmiddels heeft het Knooppunt voor tientallen opdrachtgevers bemiddeld, variërend van het selecteren van de juiste business partner voor de realisatie van binnengroen in een bedrijfslocatie tot het vormen van een multidisciplinair team van kennispartners voor het ontwikkelen en delen van kennis over de (on)mogelijkheden van groen in een ziekenhuis.

Green Cases

Het Knooppunt is betrokken bij verschillende Green Cases. Op basisschool Steigereiland in Amsterdam is in samenwerking met het Knooppunt een groene buitengevel gerealiseerd, die zowel voor isolatie als zonwering zorgt. Op De Groene Campus in Helmond wordt een eetbaar dak gerealiseerd. Het Knooppunt heeft een team van experts samengesteld dat hieraan werkt. Ook is het Knooppunt als adviseur betrokken bij de realisatie van de eetbare binnentuin van zorgcentrum Tolsteeg te Utrecht. Voor een bierbrouwerij in Berkel-Enschot onderzoekt een team van kennispartners de mogelijkheden van groen in relatie tot waterzuivering.

Kennis delen

Het Knooppunt stimuleert kennisdeling tussen de 'rode' en 'groene' sector door middel van ontmoetingen tijdens het Knooppunt Café (4 keer per jaar), excursies en symposia. Daarnaast organiseert het Knooppunt kennissateliers rond actuele thema's op het gebied van groentoeëpassing. De samenwerking tussen groene en rode opleidingen wordt gestimuleerd door middel van onderwijspilots, waarin gecombineerde leergangen worden ontwikkeld. De website www.knooppuntbouwenmetgroen.nl geeft informatie over projecten in uitvoering, de sectoren waarop het Knooppunt zich richt, en de meerwaarde van integraal en vernieuwend groen. Per sector geeft het Knooppunt een factsheet uit waarin die meerwaarde wordt toegelicht.

Succesfactoren en lessen

- Het is een must om als Knooppunt een onafhankelijk autoriteit te zijn, om te kunnen werken als een veilige partner voor zowel de kennis- en businesspartners als voor opdrachtgevers.
- Garandeer dat je de juiste oplossing biedt voor elk vraagstuk.
- Zorg dat je kennis- en businesspartners voordeel van de activiteiten blijven houden in de vorm van kennis en/of business. Zo blijven ze aangesloten en heb je opdrachtgevers wat te bieden.
- Innovatietrajecten kosten tijd en vragen om doorzettingsvermogen. Zorg dat je beide hebt.

Meer weten?

Website: www.knooppuntbouwenmetgroen.nl/

Louise van der Heijden, coördinator

Telefoon: (040) 2631244, E-mail: info@knooppuntbouwenmetgroen.nl

9. Stichting M.E.E.R. Groen: duurzaam door samen natuur beheren

Bindende factor:	Samen natuur en de eigen directe leefomgeving beheren en beleven
Ontstaan:	2004
Organisatievorm:	Stichting
Werkgebied:	Gemeentelijk en landelijk
Financieringsbronnen:	Privaat en publiek
Rol overheden:	Partnerschap, ondersteuning en medefinanciering
Sociale instrumenten:	Communicatie, netwerkontwikkeling, belevingsgerichte en (mee)doe-activiteiten

Wat is de Stichting M.E.E.R. Groen?

M.E.E.R. Groen betekent: het creëren van Maatschappelijke, Ecologische, Educatieve, Economische en Recreatieve meerwaarden. M.E.E.R. Groen richt zich op actieve burgerparticipatie bij de natuur in de directe leefomgeving. De stichting was tot voor kort vooral actief in de Haarlemmermeer, maar is recent omgevormd tot een landelijk werkende stichting.

Het ontstaan en de ontwikkeling van de Stichting M.E.E.R. Groen

De stichting M.E.E.R. Groen is voortgekomen vanuit de Heimanshof, een heemtuin in Hoofddorp die bestaat uit 150 landschapjes met planten en bijbehorende fauna uit heel Nederland. Oorspronkelijk was de Heimanshof, opgericht in 1975, een heemtuin zoals vele andere die zich richtte op inrichting en beheer van de tuin en op educatie in de vorm van excursies, cursussen en lezingen. Vanaf 2004 is de benadering over een andere boeg gegooid: van een klassieke, vooral op educatie gerichte benadering naar een laagdrempelige, sterk op beleven en meedoen gerichte benadering. Hiervoor is, op initiatief van de beheerder van de Heimanshof, de stichting M.E.E.R. Groen opgericht die nauw samenwerkt met de heemtuin. In 2012 is besloten het werkgebied te verbreden naar landelijke schaal.

Doelen

Hoofddoel van M.E.E.R. Groen is een meer duurzame samenleving. Hieraan wil de stichting bijdragen door gedragsverandering bij mensen te bewerkstelligen. Kennis over en betrokkenheid bij de natuur in de directe leefomgeving, zijn belangrijke prikkels voor duurzaam gedrag. Met het oog hierop zet M.E.E.R. Groen vooral in op 'meedoen'. Gaandeweg is het concrete plan gegroeid om samen met vrijwilligers een Gemeentelijke Ecologische Hoofdstructuur te realiseren in de Haarlemmermeer. Om dat ambitieuze plan (en meer) te realiseren stelt de stichting M.E.E.R. Groen zich tot doel om jaarlijks het aantal vrijwillige deelnemers en de aan te pakken oppervlakte te verdubbelen. Recent is hier het doel bijgekomen om de ontwikkelde aanpak die in de Haarlemmermeer zijn vruchten heeft afgeworpen, op te schalen naar het landelijke niveau.

De stichting M.E.E.R. Groen werkt aan het verkrijgen van maatschappelijk draagvlak voor een inrichting van onze samenleving die in evenwicht is met de draagkracht van onze leefomgeving. Daarvoor zijn technische duurzaamheidsprojecten wel nodig, maar niet voldoende. Met dergelijke projecten wordt de verantwoordelijkheid voor duurzaamheid buiten de mens zelf gelegd en gaan mensen door met verspillen. Om te komen tot een structureel andere inrichting van de samenleving is het essentieel dat mensen inzicht krijgen in ecologische processen en zich daarbij betrokken voelen. Hiermee wordt de kiem gelegd voor duurzame gedragsverandering.

Activiteiten

De activiteiten zijn gericht op het betrekken van mensen bij de natuur. Hiervoor is in de loop der tijd een 5-stappenplan ontwikkeld. De activiteiten in dat stappenplan bouwen op elkaar voort, versterken elkaar en gaan telkens een stapje verder in het aanspreken van betrokkenheid, van passief naar actief:

1. De heemtuin vormt een thuis- en uitvalsbasis en voorbeeldgebied van de waarde van ecologisch hoogwaardig groen. Er zijn rondleidingen en lezingen en het NME-centrum Haarlemmermeer geeft er bijna dagelijks natuurlessen en schooltuinprogramma's aan de basisscholen in de gemeente.

2. Om de bekendheid met en algemene waardering voor de natuur te bevorderen, schrijft de beheerder sinds 2006 een wekelijkse column in de lokale krant over bijzondere flora en fauna in de Haarlemmermeer. Lezers worden geprikkeld om zelf natuurwaarnemingen te doen en door te geven. In 2009 is gestart met een maandelijks lokale radiocolumn. Sinds juni 2012 is er een wekelijks eigen televisieprogramma (5 -10 minuten per 2 uur; 24 uur per dag, 7 dagen per week, gedurende de hele week) onder de titel 'HaarlemmermeerNatuur 123'. De 1 staat voor 'wat is er NU buiten te zien?'. De 2 voor 'wat gebeurde er deze week aan activiteiten door anderen?' (doel: drempel verlagen voor participatie). De 3 staat voor 'waar kunt u komende tijd zelf aan meedoen?'.
3. Ecologische en cultuurhistorische 'pareltjes' en locaties in de gemeente worden toegankelijker gemaakt door het, samen met vrijwilligers, elk jaar aanleggen van nieuwe educatieve wandelpaden in het Haarlemmermeerse Bos zoals het Insectenpad, het Bomenpad, het Natuurpad, de Orchideeënroute, het Laarzenpad, de 21 ontdekroutes jaarrond in De Heimanshof en 20 monumentale en bijzondere bomenroutes.
4. Om kinderen en jongeren actief bij natuur te betrekken is de Jeugdnatuurclub opgericht voor ouders met kinderen. De Jeugdnatuurclub heeft een wekelijks groentetuinproject en een maandelijks activiteitenprogramma, dat ouders ondersteunt om de belangstelling van hun kinderen voor natuur levend te houden. Er is ook een programma voor jongeren met diverse activiteiten in natuurbeheer (o.a. maatschappelijke stages en leerwerkstages) en er worden natuurspeelplaatsen aangelegd.
5. M.E.E.R. Groen nodigt mensen uit om heel jaar mee te doen in natuurontwikkeling en -beheer. ("Bij ons is het elke dag NLDoet of nationale natuurwerkdag"). In deze projecten worden groepen, individuen, bedrijven en scholieren actief betrokken bij het inrichten en beheren van natuur in de Haarlemmermeer. Hoofddoel is om een gevoelsmatige band met en fascinatie voor de natuur te bereiken. De hoeveelheid werk die verzet wordt, is daaraan ondergeschikt. In 2012 werd er met 7.000 mandagen op circa 50 ha groen in circa 30 verschillende projecten gewerkt. Het basisconcept is dat betrokkenen een gebied in beheer nemen, daarbij geholpen door groepen die af en toe langs komen om grote klussen uit te voeren. Dit werkt zeer motiverend voor beide groepen. Na acht jaar heeft deze aanpak zich bewezen en worden projecten niet meer alleen met eenmalige wijkbudgetten uitgevoerd die geen beleidsmatige basis in bestekken hebben, maar worden ook vijfjarige beheerscontracten met de gemeente aangegaan. Ook buiten de Haarlemmermeer komen er steeds meer projecten op gang: een biologische groentekas in Aalsmeer, een natuurspeelplaats in Heemstede en een plan bij Provinciale Staten om de 'assertieve' natuurmarketing en 'handen uit de mouwen' aanpak in heel Noord-Holland uit te rollen om (een deel van) de recente bezuinigingen te compenseren en het maatschappelijk draagvlak voor natuur- en groenbeheer weer op niveau te brengen.

Tot voor kort beperkte de stichting zich tot de Haarlemmermeer. Nu de stichting haar werkgebied heeft verbreed tot het hele land richt zij zich ook op meedenken, adviseren en mee-ontwikkelen met bedrijven, wijkraden en buurtgroepen in Nederland die natuurontwikkelingsinitiatieven in hun eigen omgeving willen starten. De stichting denkt ook aan het opzetten van moestuinprojecten voor kind en ouder. Een ander plan is het toegankelijk maken van ecologische en cultuurhistorische pareltjes door het ontwikkelen en beheren van educatieve wandel- en fietsroutes.

Organisatie

Franke van der Laan, beheerder van heemtuin De Heimanshof, is tevens directeur van de stichting M.E.E.R. Groen. De directeur is de drijvende kracht achter de stichting en de spil in het netwerk. Hij vormt de verbindende schakel tussen aan de ene kant het sterk groeiende particuliere netwerk van vrijwilligers dat de activiteiten uitvoert en aan de andere kant het netwerk van professionele organisaties – zoals bedrijven, scholen, maatschappelijke instellingen, de gemeente Haarlemmermeer, Recreatieschap Spaarnwoude, het ministerie van EZ en de provincie Noord-Holland – dat in allerlei vormen helpt om de activiteiten mogelijk te maken.

De initiatieven vanuit De Heimanshof en de stichting M.E.E.R. Groen in de Haarlemmermeer hebben een zodanige vlucht genomen dat de stichting recent is omgevormd tot een landelijke stichting en verder is geprofessionaliseerd om het initiatief minder van één persoon afhankelijk te maken en verdere uitbouw van de benadering mogelijk te maken. De stichting bestaat nu uit een bestuur, een Raad van Advies, werkers en vrijwilligers. Het bestuur wordt gevormd door directieleden en managers van een reïntegratiebedrijf, een advies- en ingenieursbureau, een regionale zakelijk netwerk en een projectontwikkelaar. Alle instellingen, bedrijven en overheden die de doelen van de stichting steunen, worden uitgenodigd zitting te nemen in de Raad van Advies en de stichting in materiële en immateriële zin te steunen.

Een keur aan vrijwilligers

Vrijwilligers nemen een belangrijke plaats in bij M.E.E.R. Groen. Met de activiteiten wil M.E.E.R. Groen zoveel mogelijk verschillende groepen mensen actief betrekken bij hun groene leefomgeving. Naast groepen die relatief gemakkelijk te betrekken zijn, is er ook uitdrukkelijk aandacht voor moeilijker bereikbare doelgroepen. Voorbeelden van (groepen) vrijwilligers die actief meewerken zijn:

- Scholieren van basisscholen en voortgezet onderwijs
- Deelnemers van Jobhouse of het Haarlemmermeers Leerwerkbedrijf
- Groepen via de Geestelijke Gezondheidszorg, zoals de Acute Dag Opvang, zorgboerderijen, e.d.
- Mensen via individuele re-integratietrajecten van de Reclassering
- Mensen via de verslavingszorg van Brijder Stichting
- Bedrijven (zoals RWE, RICOH, OMRON en Intel) vanuit een MVO-programma of teambuilding
- Rotaries en Lion's clubs
- Vrijwilligers van de Nationale Natuurwerkdag in samenwerking met Landschap Noord-Holland
- Bewoners die zich zelf inschrijven voor de natuuractiviteiten.

Financiering

De kurk waarop het initiatief drijft, zijn de grote aantallen vrijwilligers die bereid zijn hun steentje bij te dragen. Voor de financiering en uitvoering van de projecten wordt veel samengewerkt met het gebiedsmanagement van de gemeente Haarlemmermeer. Daarnaast worden ook andere overheden (recreatieschap Spaarnwoude, provincie Noord-Holland en ministerie van EZ, Hoogheemraadschap), bedrijven en burgers benaderd om een bijdrage te leveren en het initiatief te versterken.

De Stichting M.E.E.R. Groen onderzoekt momenteel samen met de gemeente en provincie of en hoe de activiteiten op structurele wijze financieel kunnen worden ondersteund. Dat is nodig om vaste medewerkers (meedragende zzp-ers) te kunnen betalen om het groeiende aantal vrijwilligers te kunnen begeleiden en het initiatief minder van één persoon afhankelijk te maken. Binnen de gemeente is de tendens om gebieden structureel in beheer over te dragen met het bijbehorende beheer budget. Met de provincie worden mogelijkheden onderzocht voor de inzet van Europese fondsen, fondsen voor sociale cohesie, en andere fondsen.

Resultaten

Er zijn vele soorten resultaten geboekt. Concrete, meetbare resultaten zijn onder andere:

- het aantal deelnemers aan natuurprojecten is gegroeid van 1.000 mandagen in 2004 naar ruim 7.000 mandagen in 2012;
- het aantal natuurontwikkelingsprojecten is sinds 2004 uitgebreid van 2 hectare naar 50 hectare. In 2008 is bijvoorbeeld met 380 vrijwilligersmandagen 2,5 hectare ecologisch groen aangelegd in de wijken IJtochtzone van Overbos en Floriande. Gestimuleerd door de grote belangstelling zijn in 2009/2010 vier projecten uitgevoerd van in totaal 13,5 hectare voor 1.500 vrijwilligersmandagen. Deze projecten bestonden vooral uit het planten van bollen en het zaaien van akkerkruiden en bloemenweides. Ook werd in 10 hectare van het Groene Carré dat om Schiphol heen ligt, onder andere een wandelpad en een amfibieënpool aangelegd. Elk jaar bouwen de vrijwilligers verder aan nieuwe projecten in recreatiegebieden, gemeentegroen, wijken en bij scholen.
- Het beschikbare budget is gegroeid van 1.600 euro in 2004 naar 250.000 euro in 2012.
- Om permanent onder alle weersomstandigheden grote groepen mensen 'handelingsperspectieven' te kunnen aanbieden worden er naast wiede-, snoei-, maai-, zaag-, spit-, zaai- en oogst-activiteiten ook weersonafhankelijke projecten aangeboden. Hieronder vallen biologische groenteteelt in kassen, het bouwen van natuurspeelplaatsen en het bouwen van jaarlijks honderden nestkasten, insectenhôtels en egelkasten.

Met de activiteiten worden verschillende maatschappelijke baten geleverd:

- een mooie, leefbare en duurzame Haarlemmermeer;
- extra mankracht voor het realiseren van openbare groenvoorzieningen;
- meer ecologische variatie en kwaliteit van het openbaar groen;
- betere aansluiting bij de wensen en beleving van burgers;
- meer draagvlak en betere zorg voor het aanwezige openbare groen;
- versterking van de identiteit van het gebied en trots op de (groene) leefomgeving;
- meer welzijn en gezondheid van mensen vanwege de positieve effecten op sociale cohesie, sociale integratie en de persoonlijke ontwikkeling en gevoel van zingeving van kinderen en volwassenen;
- een betere onderlinge relatie tussen inwoners en gemeente.

Het burgerinitiatief van de stichting M.E.E.R. Groen heeft diverse prijzen ontvangen en is in 2010 uitgekozen als een van de vijf Nationale voorbeeldprojecten van het Ministerie van LNV binnen het programma Landschap en Burgerbetrokkenheid.

In februari 2013 is in een Commissie van Provinciale Staten van Noord-Holland besloten om het provinciebestuur de ruimte te geven om de aanpak van de stichting M.E.E.R. Groen op te schalen naar de gehele provincie in samenwerking met Landschap Noord-Holland.

Succesfactoren en lessen

De persoonlijke capaciteiten, vaardigheden en karaktereigenschappen van initiatiefnemers zijn vaak maatgevend voor het succes van een burgerinitiatief. Het enthousiasme, de overtuiging en enorme inzet en gedrevenheid van beheerder/directeur Franke van der Laan werken zeer inspirerend voor grote groepen vrijwilligers. Evenals zijn vermogen om vrijwilligers de ruimte te laten (om normen, kaders en verwachtingen los te laten) en het vertrouwen te geven dat het goed komt. Onder zijn leiding leren veel vrijwilligers dat het voldoende geeft om steeds grotere, schijnbaar onmogelijke uitdagingen creatief aan te gaan en hoe ze te overwinnen.

De aanpak van M.E.E.R. Groen kan een inspirerend voorbeeld zijn voor andere heemtuinen, burgers, gemeenten, provincies en natuur- en landschapsorganisaties die met (veel) vrijwilligers meer, mooier of gevarieerder openbaar groen willen realiseren. Onderstaande aspecten blijken cruciaal in het op de been krijgen en houden van vele vrijwilligers en in het samen met hen boeken van resultaten:

- concrete acties aanbieden, mensen dingen laten doen die dichtbij hen liggen;
- meedoen is belangrijker dan (directe) ecologische resultaten;
- positieve insteek, nadruk leggen op wat wél kan en lukt;
- zelf veel enthousiasme, passie, inzet en energie tonen; goed voorbeeld doet goed volgen;
- veel aandacht voor communicatie en terugkoppeling van ideeën, principes en resultaten;
- sturen én loslaten. Wel richting en mogelijkheden geven, maar de uiteindelijke uitvoering bij de vrijwilligers zelf laten (en vertrouwen dat het goed komt);
- aandacht besteden aan sociaal leren en ruimte geven voor het groepsproces;
- het bieden van regelmaat en structuur staat voor een stabiele en betrouwbare organisatie.

Meer weten?

Websites:

www.stichtingmeergroen.nl

www.deheimanshof.nl

Contactinformatie:

Franke van der Laan, directeur

Telefoon: (06) 48226490

E-mail: info@stichtingmeergroen.nl / info@deheimanshof.nl

10. Netwerk Social Green

Bindende factor:	Duurzaam handelen
Ontstaan:	2011
Organisatievorm:	-
Werkgebied:	Regio Zwolle (opdrachten soms ook verder)
Financieringsbronnen:	Subsidie en markt
Rol overheden:	Financier, opdrachtgever voor studenten
Sociale instrumenten:	Netwerkbijeenkomsten, Intervisie, Studentenopdrachten, Verbinding student-onderneming

Wat is Netwerk Social Green?

Sinds september 2012 kunnen studenten aan Hogeschool Windesheim een half jaar de minor Social Green volgen. Tijdens deze minor leren zij wat duurzaamheid inhoudt door de eigen leef- en toekomstige werkomgeving aan een analyse te onderwerpen. Ze volgen naast colleges over duurzaamheid ook inhoudelijke modules over sociale marketing, sociale dilemma's, leiderschap en verandering. De studenten voeren hiernaast een project uit bij een opdrachtgever die als doel heeft een gedragsverandering teweeg te brengen naar duurzaam handelen. De resultaten van deze projecten zijn gepresenteerd tijdens de seminar Duurzaam gedrag in bedrijf.

De samenwerking van de verschillende partners binnen het netwerk Social Green maakt het mogelijk om de inhoud van de minor aan te laten sluiten bij actueel beleid. Hierdoor is het arrangement innovatief van aard. Door te kiezen voor de People benadering, en educatie en communicatie als instrument te integreren, is het uniek in Nederland.

Het ontstaan en de ontwikkeling van het netwerk

Het netwerk is ontstaan vanuit het project Duurzaam Doen van Natuur en Milieu Overijssel, Hogeschool Windesheim, Landstede Groep, Waterschap Groot Salland, Provincie Overijssel en Agentschap NL. Dit project heeft naast de minor Social Green een bijscholing voor medewerkers van de Landstede Groep opgeleverd.

Aangezien de studenten van de minor Social Green elk half jaar een projectopdracht uitvoeren bij organisaties en aangezien de lesstoffen aan moeten blijven sluiten bij praktijk is het van belang geweest om het netwerk Social Green op te zetten. Organisaties die aansluiten bij dit netwerk hebben drie voordelen:

- Student die een projectopdracht uitvoert bij de organisatie
- Deelname aan de masterclass *Duurzaam gedrag in bedrijf*
- Deelname aan jaarlijkse netwerkbijeenkomst

Doel van het netwerk

De minor heeft als overkoepelend doel studenten instrumenten eigen te laten maken om in hun toekomstige werkomgeving verandering van menselijk keuzegedrag te initiëren, specifiek gericht op keuzes rond duurzaam gedrag. Het netwerk heeft als doel om de studenten de ruimte te bieden om het geleerde in de praktijk te brengen en voor organisaties om in aanraking te komen met sociale instrumenten die duurzaam gedrag bevorderen.

(Beoogde) activiteiten

- Leerplan ontwikkelen: onder begeleiding van een ervaren procesbegeleider hebben de projectpartners in een studie tweedaagse de ruggengraat van de minor uitgewerkt.
- Afzonderlijke modules invullen: de minor bestaat uit zeven verschillende modules. Voor elke module is afzonderlijk de inhoud en afrondingsvorm uitgewerkt.
- Docententeam formeren: op hogeschool Windesheim zijn zes docenten aangesteld die samen het minorteam vormen.
- Opdrachten bij organisaties werven: Natuur en Milieu Overijssel heeft interessante werkplekken voor de studenten gevonden.
- Studenten werven: er zijn flyers ontwikkeld en promotiefilmpjes gemaakt. Er is aandacht geschonken aan de minor op minormarkten, de studiegids en websites. Ter ondersteuning van presentaties is een PowerPoint gemaakt.
- Seminar: na afloop van de minor hebben studenten in het Provinciehuis hun resultaten gepresenteerd aan de provincie, docenten, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- Ontwikkelen Masterclass gericht op het bedrijfsleven gebaseerd op de kennis en ervaringen van de minor Social Green

- Uitvoeren Masterclass *Duurzaam gedrag in bedrijf* bij bedrijven en organisaties die interesse om medewerkers te trainen in het in de praktijk brengen van duurzaam gedrag. De eerste ronde masterclasses zal plaats vinden in mei/juni 2013.

Organisatie

De volgende organisaties hebben bijgedragen aan het project Duurzaam Doen en het ontstaan van het netwerk Social Green: Natuur en Milieu Overijssel, Hogeschool Windesheim, Landstede Groep, Waterschap Groot Salland, Provincie Overijssel en Agentschap NL.

Hogeschool Windesheim voert de minor Social Green uit en coördineert de projectopdrachten van studenten. Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de masterclass voor bedrijven.

Natuur en Milieu Overijssel coördineert het netwerk Social Green. Zij voeren gesprekken met bedrijven en organisaties die een projectopdracht willen. Daarnaast organiseren zij de netwerkbijeenkomst en in de toekomst de masterclasses.

Resultaten

- Er is een minor ontwikkeld die vanaf 2012 elk half jaar draait op Hogeschool Windesheim.
- 28 studenten hebben inmiddels de minor gevolgd
- Bij 10 bedrijven/organisaties hebben studenten een opdracht uitgevoerd (Cogas, Tauw, Twence, de Koppel, gemeente Hellendoorn, Landstede, Woonbedrijf Ieder1, Waterschap Groot Salland, Het Noordik en het Westeraam).
- Bij 7 bedrijven organisaties voeren studenten in 2013 een opdracht uit (Duurzaam NL, Ondernemkracht, De Hofte, GGD Ijsselland, IMAO, Flora IT en NMO).

Succesfactoren en lessen

Succesfactoren:

- Input en betrokkenheid van veel verschillende organisaties (overheid, onderwijs, maatschappelijke organisatie en bedrijfsleven)
- Start gemaakt met studie tweedaagse (zie hierboven)
- Focus op duurzaam gedrag en de P van people
- Koppeling tussen studenten en bedrijven, beide doelgroepen willen meer met elkaar

Lessen:

- Duidelijkheid richting bedrijven wat ze van opdrachten kunnen verwachten
- Eventuele bijsturing van projectopdrachten ontsluiten in aanpak
- Werving van studenten moet groter worden aangepakt

Meer weten?

Natuur en Milieu Overijssel: Wijnand Jonkers, 038-4250966,
jonkers@natuurenmilieuoverijssel.nl

11. Mvo-monitor metaalunie (Overijssel)

Bindende factor:	maatschappelijk verantwoord ondernemen in het mkb-metaal
Ontstaan:	2011
Organisatievorm:	Informeel binnen vereniging Koninklijke Metaalunie
Werkgebied:	Landelijk met provinciale accenten
Financieringsbronnen:	Metaalunie, landelijke en regionale subsidies
Rol overheden:	Duurzaam inkopen, toezicht en (ondersteuning)voorlichting
Sociale instrumenten:	(regio)bijeenkomsten, training

Wat is mvo-monitor metaalunie?

Het is een informeel netwerk gericht op het stimuleren van het mkb-metaal op het gebied van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid, als instrument wordt hierbij de metaalunie mvo-monitor ingezet.

Het ontstaan en de ontwikkeling van het netwerk

Vanaf 2005 is Metaalunie actief op het gebied van duurzaam ondernemen in de sector, vanuit de kansen voor de bedrijven zijn diverse projecten ontwikkeld. In 2009 is door Metaalunie een beleidsevaluatie gehouden, hierbij is door EIM een onderzoek uitgevoerd binnen het ledenbestand naar de stand van zaken op het gebied van duurzaamheid in de sector. Op basis van de beleidsevaluatie is een toekomstagenda opgesteld met daarin een belangrijke plaats voor de volgende ontwikkelingen:

ISO 26.000, grondstoffen & energie en transparantie & communicatie. Vanuit de toekomstagenda is een werkprogramma opgezet die in 2011 tot de lancering van de mvo-monitor heeft geleid. Gelijktijdig is een branche-eigen certificering van de monitor mogelijk gemaakt die goed aansluit bij de commerciële alternatieven zoals de NEN zelfverklaring, de mvo prestatieladder en de CO2 prestatieladder. Metaalunie heeft voor de mvo monitor een actief implementatiebeleid met bijeenkomsten, trainingen en specifieke activiteiten zoals de waardering voor de monitor op de MIA/VAMIL lijst van 2013.

Doel van het netwerk

3.000 actieve gebruikers in 2015;

(Beoogde) activiteiten

Training implementatie en certificering (deels e-learning)
Communicatie en helpdesk voor MIA/VAMIL aanvragen
(regio)bijeenkomsten

Organisatie

Koninklijke Metaalunie met ondersteuning van Stichting Adviescentrum Metaal

Financiering

De kosten van het netwerk zijn ondergebracht in de lopende activiteiten en beleidslijnen van Koninklijke Metaalunie.

Resultaten

De Metaalunie mvo-monitor is in korte tijd een vaste waarde geworden in het beleid van de Metaalunie, is algemeen erkend door de markt en heeft een positie verworven tussen de instrumenten en certificeringen op de MIA/VAMIL lijst. Momenteel zijn er ruim 500 actieve gebruikers, de doelstelling voor 2013 is 1.000.

Succesfactoren en lessen

De succesfactoren zijn dat de gehele ontwikkeling goed aansluit bij de bedrijven uit de sector, de beleidsontwikkeling is in 2005 feitelijk bottom-up gestart. Deze visie in de ontwikkeling hebben we sterk vastgehouden, aansluiten bij de dagelijkse ondernemingspraktijk.

De lessen zijn eigenlijk ook klassiek, een dergelijke ontwikkeling vraagt tijd en veel inzet. Een succesvol project is nog geen succesvolle ontwikkeling, hier is inbedding in dagelijks beleid van (in dit geval) een brancheorganisatie en bestaande (gefinancierde) structuren voor nodig.

Meer weten?

Website: <http://mvo-monitor.metaalunie.nl>

Koninklijke Metaalunie
Metaal
Gerard Wyfker
Einsteinbaan 1, 3439 NJ Nieuwegein
030 – 6053344
wyfker@metaalunie.nl

Stichting Adviescentrum
Jeannette Levels
Kelvinbaan 40, Nieuwegein
030 - 6930055
levels@metaaladvies.nl

12. Nieuwleusen Synergie

Bindende factor:	De ambitie om Nieuwleusen in de toekomst leefbaar en betaalbaar te houden voor iedereen: samen, duurzaam en zelfvoorzienend
Ontstaan:	Eerste aanzetten in zomer 2011, oprichting coöperatie in april 2012
Organisatievorm:	Coöperatie Nieuwleusen Synergie U.A.
Werkgebied:	Het dorp Nieuwleusen (gemeente Dalfsen)
Financieringsbronnen:	Divers
Rol overheden:	Ondersteunend, medefinancierend, samenwerkend
Sociale instrumenten:	Netwerkontwikkeling, participatie, samenwerking

Wat is Nieuwleusen Synergie?

Nieuwleusen is een dynamische kern in de gemeente Dalfsen met ruim 9.000 inwoners (inclusief het buitengebied van Nieuwleusen) en veel bedrijvigheid. Onder het motto "deur oons, veur oons" voeren inwoners in samenwerking met bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden projecten uit om het dorp Nieuwleusen leefbaar (en betaalbaar) te houden voor iedereen; nu en in de toekomst. Belangrijke pijlers in dit streven zijn duurzaamheid en zelfvoorzienendheid. Nieuwleusen Synergie wil zorgen dat men in Nieuwleusen zo veel mogelijk de eigen boontjes kan doppen, bijvoorbeeld als het gaat om energie, zorg en welzijn en samen een goed voorzieningenniveau in standhouden.

Het ontstaan van Nieuwleusen Synergie

In 2011 speelden in Nieuwleusen diverse ontwikkelingen zoals het verbouwen van de sporthal tot een multifunctionele accommodatie, de ontwikkeling van een bedrijfsverzamelgebouw en van een paramedisch centrum met doelgroepenbad. Twee ondernemers uit Nieuwleusen, beiden actief op het gebied van duurzaam bouwen, benaderden de gemeente met de vraag of deze projecten niet gebundeld konden worden en zo een duurzame invulling konden krijgen (hieruit is de naam Nieuwleusen Synergie ontstaan). Deze vraag sloot goed aan bij de ambitie van de gemeente Dalfsen om samen met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties te werken aan vitale en groene gemeenschappen. De gemeente zag in het initiatief vanuit Nieuwleusen een kans om samen de schouders te zetten onder het werken aan duurzaamheid en vroeg bij de provincie Overijssel een subsidie aan (programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling) om de plannen verder uit te werken. Met de verkregen subsidie is een externe projectleider aangesteld en een proces georganiseerd waarbij betrokkenen (bewoners, verenigingen) in meerdere sessies gezamenlijk streefbeeld en voor een duurzaam Nieuwleusen formuleerden en de ontwikkelde ideeën, die veel breder zijn dan duurzame nieuwbouw, uitwerkten in concrete plannen.

Tijdens dit proces heeft het idee voor Nieuwleusen Synergie vaste vorm gekregen en zijn er acht thema's of projecten geselecteerd waarmee het begrip duurzaamheid breed wordt ingevuld: van technische duurzaamheid tot sociale duurzaamheid, van duurzame energie tot welzijn.

Doelen

De coöperatie Nieuwleusen Synergie heeft als doel om in de loop der jaren steeds meer duurzame initiatieven op te zetten en zo bij te dragen aan een vitaal en sociaal duurzaam dorp. Nieuwleusen denkt daarbij aan de lange termijn, de plannen hebben een horizon tot 15 jaar.

Activiteiten

Om de doelen te verwezenlijken wordt gewerkt aan acht thema's/ projecten. Het motto "deur oons, veur oons" staat in alle projecten centraal:

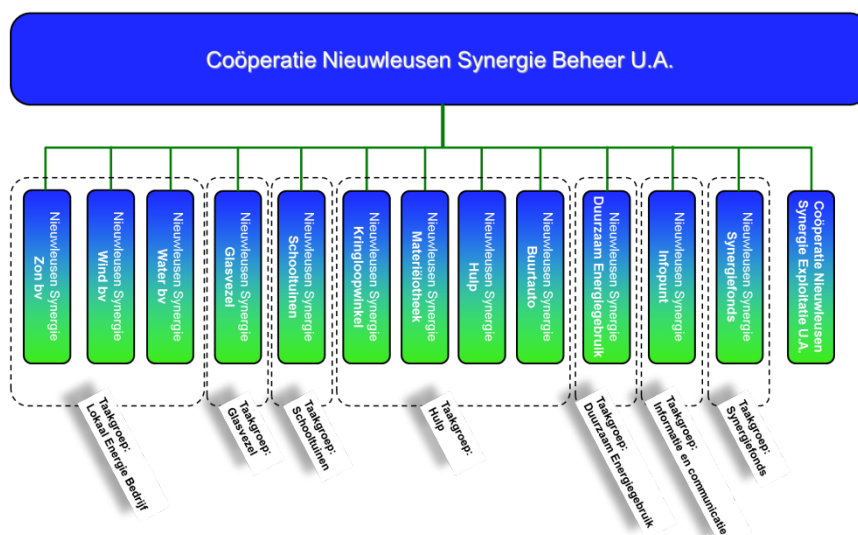
1. Lokaal Energiebedrijf. Het lokale energiebedrijf wil zelf duurzame energie opwekken uit wind (doel is het plaatsen van twee turbines), zonnepanelen (in elk geval op de daken van bedrijven) en waterkracht (een stuw in de Dedemsvaart). Bij lokale opwekking hoort in de ogen van Nieuwleusen Synergie ook lokale afzet. Streven is om stroom en eventueel gas te gaan leveren aan bewoners en ondernemers in Nieuwleusen. Regionale bedrijven organiseren al jarenlang collectieve inkoop van energie. Door hierbij aan te sluiten kunnen leden van de coöperatie 10 tot 15% besparen op de jaarlijkse energierekening en wordt 100% groene elektriciteit afgenomen.

2. Hulpgroep Nieuwleusen. Door een terugtrekkende overheid ontstaat behoefte aan nieuwe sociale netwerken om ook in de toekomst zorg te kunnen bieden aan kwetsbare groepen. Nieuwleusen Synergie wil hieraan invulling geven door het instellen van een platform dat schakelt tussen de hulpvraag en het hulpaanbod voor de kwetsbare leden van de samenleving in Nieuwleusen. Voorbeelden zijn: samen naar de dokter, vertrouwenspersoon, administratiehulp. Het platform zal zoveel mogelijk samenwerken met bestaande structuren en organisaties in het dorp. Het hulpaanbod moet ook komen van vrijwilligers en eventueel jongeren (maatschappelijke stage, bijbaantjes).
3. Kringloopwinkel en Materialotheek. Kringloopwinkel Deuroe Veuroe opende op 6 oktober 2012 zijn deuren. De kringloopwinkel biedt producten aan voor elke beurs en stimuleert hergebruik. Dat hiermee in een behoefte wordt voorzien, blijkt uit de goede resultaten van de kringloopwinkel. De opbrengst van de winkel wordt door Nieuwleusen Synergie gebruikt voor sociale doelen in het dorp. Ook zijn er van de eerste opbrengsten zonnepanelen op het dak geplaatst. Plan is om de Kringloopwinkel uit te breiden met een Materialotheek waar materieel dat weinig gebruikt wordt, maar toch nodig is, uitgeleend of verhuurd wordt. Denk aan aanhangwagens, ladders, gereedschappen. Materialen worden zo efficiënter gebruikt en het is goedkoper dan individuele aanschaf.
4. Schooltuinen. Werken in een schooltuin is leuk en leerzaam voor kinderen en daarnaast gezond en ontspannend. Ook draagt het verbouwen van eigen groente bij aan het verminderen van de milieubelasting (minder verpakkingsafval, minder transport). Tot slot kunnen de opbrengsten van de verkoop van lokaal geproduceerd voedsel weer ten goede komen aan (andere) projecten. In 2012 zijn de eerste schooltuinen van start gegaan. Het uitgangspunt is dat er geteeld wordt zonder bestrijdingsmiddelen en dat scholen zoveel mogelijk zelf doen. Vrijwilligers worden ingezet voor begeleiding van de kinderen in de tuin.
5. Glasvezel voor iedereen. Stabiele en snelle communicatie-infrastructuur biedt voordelen voor alle groepen in de Nieuwleusense samenleving en zorgt er voor dat het dorp aantrekkelijk blijft om in te wonen en te ondernemen. Nieuwleusen Synergie zet daarom in op het aanleggen van een glasvezelnetwerk in en buiten de bebouwde kom van Nieuwleusen: aanleg en exploitatie worden in eigen beheer uitgevoerd. Eigen uitvoering drukt de kosten en maakt ook aanleg in het commercieel onrendabele buitengebied mogelijk, maar vergt wel een enorme kapitaalinvestering (circa vier miljoen euro). De plannen worden op dit moment geconcretiseerd. De ambitie is om voor de bouwvakvakantie 2013 voldoende vraag van ondernemers en inwoners gebundeld te hebben om van start te gaan met de aanleg van glasvezel.
6. Buurtauto. Veel huishoudens hebben een tweede auto. Niet altijd wordt hiervan intensief gebruik gemaakt. Vanuit verschillende invalshoeken zoals milieu, ruimte, veiligheid en kosten is het verminderen van het aantal personenauto's interessant. Nieuwleusen Synergie streeft naar het inzetten van buurtauto's. De aanpak is in eerste instantie laagdrempelig: wat zijn de mogelijkheden om bestaande auto's in verschillende buurten samen te gebruiken en samen de lasten te verdelen. In tweede instantie worden de mogelijkheden voor een 'buurt- huurauto' onderzocht. Bij genoeg interesse wordt dan op termijn een 'duurzame' auto aangeschaft.
7. Duurzaam energiegebruik. Doel is om het energiegebruik in Nieuwleusen terug te brengen en duurzaam te maken. Doelstellingen voor 2020 zijn: iedere woning naar energielabel A of B, zichtbare (slimme) energiemeters en meer comfort zonder verhoging van de energierekening. Samenwerken en sociale duurzaamheid staan ook in het energiespoor centraal. De taakgroep Duurzaam Energiegebruik werkt op dit moment aan de samenstelling van een pakket isolerende maatregelen en pakketten zonnepanelen. Er wordt zoveel mogelijk samengewerkt met lokale leveranciers en installateurs.
8. Het informatiepunt is een overkoepelend project. Het informatiepunt bevindt zich in de kringloopwinkel en verschaft informatie over de activiteiten en projecten van Nieuwleusen Synergie. Het is ook een ontmoetingsplek om met elkaar in gesprek te gaan en ideeën uit te wisselen over (toekomstige) projecten. De website van Nieuwleusen synergie (www.nieuwleusensynergie.nl) dient als digitaal informatiepunt. Op de website kunnen de inwoners alle actuele informatie vinden van de coöperatie en over de projecten die door of namens de coöperatie worden uitgevoerd.

Nieuwleusen Synergie onderzoekt op dit moment of ze tot een rendabele exploitatie van het Kulturhus kunnen komen, omdat de gemeente Dalfsen zelf geen mogelijkheden voor exploitatie ziet.

Organisatie

Om de uitvoering van de plannen mogelijk te maken is in april 2012 de Coöperatie Nieuwleusen Synergie Beheer U.A.¹ opgericht met 41 leden. Het dagelijks bestuur bestaat uit drie personen. Onder 'Beheer' hangt een Coöperatie Nieuwleusen Synergie Exploitatie U.A. met op dit moment circa 100 leden. Deze leden hebben wel rechten en plichten maar geen zeggenschap. Na twee jaar kunnen leden vanuit 'Exploitatie' lid worden van 'Beheer'. Voor deze scheiding is gekozen om

continuïteit in de doelen en uitvoering daarvan te waarborgen. De uitvoering van projecten is gekoppeld aan taakgroepen die hiervoor verantwoordelijk zijn. Alle taakgroepen zijn vertegenwoordigd in de Coöperatie Beheer. Iedereen die deel wil nemen aan initiatieven van Nieuwleusen Synergie moet lid worden van de

coöperatie. Via het lidmaatschap wordt aangegeven dat je het eens bent met de doelstellingen van de coöperatie, namelijk het nastreven van een zelfvoorzienend Nieuwleusen voor een leefbare toekomst. De kosten voor het lidmaatschap zijn eenmalig € 100,-. Deze bijdrage kunnen leden weer terugverdienen, o.a. door het afnemen van gas en elektriciteit via de coöperatie. Bij beëindiging van het lidmaatschap wordt de inleg teruggestort.

Nieuwleusen Synergie draait volledig op de inzet van vrijwilligers en wil dit ook in de toekomst zo houden. Er zijn in Nieuwleusen voldoende mensen met de motivatie en capaciteiten om zich in te zetten voor de projecten, ook als dat onbezoldigd is. Een verschil tussen betaalde en onbetaalde krachten kan bovendien voor spanning binnen de organisatie zorgen. Incidenteel wordt door de coöperatie wel expertise of hulp ingehuurd.

Financiering

Belangrijk onderdeel van de filosofie van Nieuwleusen Synergie is dat ze met rendabele activiteiten (de kringloopwinkel, de verkoop van groene stroom en de exploitatie van glasvezel) onrendabele activiteiten zoals de hulpgroep kunnen financieren. Om plannen en projecten uit te kunnen werken en bijvoorbeeld de daarvoor benodigde expertise in te huren, zijn van de gemeente Dalfsen en de provincie Overijssel subsidies ontvangen. Voor de realisatie van grote projecten, zoals de windturbines en glasvezel zoekt Nieuwleusen Synergie naar financieringsmogelijkheden vanuit revolverende fondsen, bankleningen met garantstelling etc. Het gaat daarbij om bedragen die in de miljoenen lopen, maar omdat het dagelijks bestuur uit ondernemers bestaat schrikt men voor dergelijke getallen en het beheersen van risico's niet terug.

Resultaten

De eerste zichtbare resultaten van Nieuwleusen Synergie zijn de opening van schooltuinen en de opening van de kringloopwinkel in 2012. In 2013 hoopt de coöperatie in elk geval van start te gaan met het aanbod van groene stroom, pakketten voor isolatiemaatregelen en zonnepanelen. Een echt groot project dat in 2013 vaste vorm moet krijgen is de aanleg van glasvezel in de kern en het buitengebied van Nieuwleusen. Het glasvezelproject wordt door Nieuwleusen Synergie ook als een belangrijke stap gezien in het daadwerkelijk aan zich binden van mensen. Het bestuur van de coöperatie benadrukt dat zij bij het boeken van resultaten zorgvuldigheid laten prevaleren boven snelheid: ze doen het voor elkaar en voor een lange termijn, dus het moet wel goed gebeuren.

¹ U.A. staat voor Uitgesloten Aansprakelijkheid.

Succesfactoren en lessen

Nieuwleusen Synergie is nog niet zo lang bezig en vindt het wat voorbarig om lessen voor anderen te noemen. Wel zijn een aantal factoren bepalend geweest voor de resultaten tot dusver:

- Een klein slagvaardig bestuur dat durft te ondernemen en tegelijkertijd voor een goede democratische basis zorgt.
- Daaromheen een flinke schil van capabele vrijwilligers die echt tijd investeren in de plannen.
- Een bedrijfsmatige aanpak: een goede organisatiestructuur, de bereidheid om met grote geldbedragen om te gaan en daarbij beheersbare risico's te nemen.
- Een langetermijnvisie waarbij gewerkt wordt aan resultaten waarvan ook de volgende generaties profiteren.
- Een goede samenwerkingsrelatie met de lokale en provinciale overheid.
- De wil om samen doelen te bereiken: "als je het echt wilt, dan gebeurt het ook!"

Meer weten?

Website: www.nieuwleusensynergie.nl

Contactinformatie

Coöperatie Nieuwleusen Synergie Beheer U.A.

De Grift 17

7711 EP Nieuwleusen

E-mail: info@nieuwleusensynergie.nl

13. ReggeStroom

Bindende factor:	Duurzame en decentrale energieopwekking, zelforganisatie en lokale economie
Ontstaan:	Coöperatie opgericht in 2011
Organisatievorm:	Coöperatieve vereniging Uitgesloten Aansprakelijkheid
Werkgebied:	Voornamelijk provincie Overijssel, met gemeente Hellendoorn als centrum van de activiteiten
Financieringsbronnen:	Verkoop groene stroom, gas en zonnepanelen en andere duurzame energieproducten, lidmaatschapsgelden coöperatie, startsubsidies provincie Overijssel
Rol overheden:	Stimulering van de markt voor decentrale duurzame energie door het formuleren van energiedoelstellingen met daaraan gekoppeld regelingen
Sociale instrumenten:	Participatie, communicatie, educatie

Wat is ReggeStroom?

ReggeStroom is een lokaal duurzaam energiebedrijf. ReggeStroom levert groene energie aan particulieren en zakelijke klanten en leden, heeft een energiewinkel in Nijverdal en voert projecten uit voor decentrale energieopwekking (zon en wind).

Het ontstaan en de ontwikkeling van ReggeStroom

ReggeStroom is een initiatief van actieve burgers uit de gemeente Hellendoorn onder het motto 100% lokaal, 100% duurzaam. "Onze energie wordt steeds duurder en voor onze energiebehoefte worden we steeds meer afhankelijk van grote internationale ondernemingen zonder gezicht en van (corrupte) landen en regeringen ver weg. Ons klimaat verandert. De gemiddelde temperatuur op aarde stijgt. Wij willen onze aarde elke dag iets duurzamer maken om haar in de toekomst zonder schaamte door te kunnen geven als woon- en werkplaats aan onze kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen", aldus de website van ReggeStroom. Om dit te bereiken is in 2011 de coöperatieve vereniging ReggeStroom opgericht, mede geïnspireerd door het model van TexelEnergie. In mei 2012 opende de energiewinkel in het centrum van Nijverdal zijn deuren.

Doelen

In de visie en bedrijfsvoering van ReggeStroom staan drie pijlers centraal:

1. de transitie naar duurzame energie;
2. de transitie naar decentrale energieopwekking; en
3. zelforganisatie.

In de regio gaan jaarlijks honderden miljoenen om aan energiekosten. ReggeStroom wil een deel daarvan in de regio houden en aanwenden voor de lokale economie en werkgelegenheid. ReggeStroom heeft als ambitie om het grootste lokale duurzame energiebedrijf van Nederland te zijn. Niet als doelstelling op zich, maar omdat een flinke omvang noodzakelijk is voor levensvatbaarheid op de lange termijn en om wezenlijk bij te dragen aan de transitie naar decentrale duurzame energie. 'Lokaal' staat bij ReggeStroom voor lokaal geworteld en voor decentrale (en dus lokale) energieopwekking. Het betekent niet dat alleen klanten uit de omgeving van Hellendoorn bediend worden. Integendeel, ReggeStroom levert aan klanten in de hele provincie Overijssel en daarbuiten.

Activiteiten

ReggeStroom heeft begin 2013 twee hoofdactiviteiten waarop de bedrijfsvoering steunt. Ten eerste de bemiddeling in de verkoop van groene energie aan zakelijke en particuliere klanten (het merendeel van de klanten is op dit moment afkomstig uit de zakelijke markt). En ten tweede het samen met lokale groepen in- en verkopen van Duitse zonnepanelen en Duitse omvormers, die geplaatst worden door lokale installateurs verspreid door de hele provincie Overijssel.

In de energiewinkel in Nijverdal kunnen klanten terecht voor allerlei zaken op het gebied van duurzame energie. Naast informatie over de levering van groene stroom en gas door ReggeStroom is er informatie over zonnepanelen en over nieuwe energiezuinige systemen voor het verwarmen en koelen van woning of bedrijf. Ook zijn er duurzame cadeauartikelen verkrijgbaar.

ReggeStroom ontwikkelt daarnaast diverse projecten waarin nieuwe mogelijkheden voor decentrale energieopwekking verkend en benut worden. Zo werkt ReggeStroom op dit moment aan een

verkenning op het gebied van waterkracht. Samen met bedrijvenvereniging Ondernemend Hellendoorn en molenaar Jan van de Beld ontwikkelde ReggeStroom een project om historische molen De Hoop groene stroom te laten produceren. Door het plaatsen van twee generatoren kan de molen naast meel ook stroom gaan malen. De stroom zal in de molen gebruikt worden, maar ook in panden in de directe omgeving. Het is de bedoeling dat de molen in de loop van 2013 groene stroom zal gaan produceren en dat hiermee het (duurzaam) voortbestaan van molen De Hoop in Hellendoorn wordt gegarandeerd.

Organisatie

ReggeStroom is een coöperatieve vereniging met uitgesloten aansprakelijkheid². De coöperatie telt ruim 100 leden, die in de algemene ledenvergadering elk één stem hebben. Het is voor klanten mogelijk om energie af te nemen, zonder lid te zijn. De coöperatie heeft een bestuur. Vanuit het bestuur is medio 2012 een directeur in dienst van de coöperatie aangesteld. Tot die tijd bouwde men vooral op de inzet van vrijwilligers, waaronder die van de directeur.

In 2011 is om verschillende redenen voor de coöperatievorm gekozen. ReggeStroom streeft naar maximale betrokkenheid van particulieren en bedrijven bij het lokale energiebedrijf. Ook wil men zoveel mogelijk mensen laten meedelen in de welvaart en in de werkgelegenheid die ReggeStroom denkt te realiseren. Zelforganisatie is en blijft voor ReggeStroom belangrijk, ReggeStroom wil niet zomaar een energiebedrijf worden. Wel geeft men aan dat er spanning bestaat tussen enerzijds de dynamiek van een democratische zelforganisatie en anderzijds de noodzaak van een zakelijke bedrijfsvoering, waarbij voorspelbaarheid, betrouwbaarheid en continuïteit juist essentieel zijn. Deze spanning is onvermijdelijk en niet erg, maar vormt wel een constant punt van aandacht voor organisaties als ReggeStroom.

Financiering

ReggeStroom kan de eigen broek ophouden. Bedrijfskosten worden betaald uit de verkoop van groene energie en zonnepanelen en in mindere mate de lidmaatschappen en uitgifte van extra aandelen. Wel is nog steeds sprake van een flink aantal uren vrijwillige inzet.

ReggeStroom heeft subsidie van de provincie Overijssel ontvangen. Eenmaal een bedrag van € 25.000 als prijs in de Duurzaam Dorp verkiezing en eenmaal € 25.000 bij de opening van de energiewinkel. Deze subsidies hebben er vooral toe bijgedragen dat ReggeStroom redelijk snel de 'achterkamertjes' fase achter zich kon laten en zo een impuls gegeven aan de professionalisering van de bedrijfsvoering.

Resultaten

ReggeStroom laat een aantal klinkende resultaten zien:

- De organisatie is er in geslaagd in korte tijd de ontwikkeling door te maken van een burgerinitiatief naar een professioneel lokaal duurzaam energiebedrijf dat niet afhankelijk is van subsidies.
- ReggeStroom profileert zichzelf niet als prijsvechter, maar weet desondanks tegen uiterst concurrerende tarieven groene energie te leveren.
- De levering van stroom en gas kende in het 1^e halfjaar van 2012 een voortdurend stijgende lijn bij zowel de particulieren en het MKB, als Groot Zakelijk en Bouwstroom. In het najaar van 2012 werd gemiddeld elke maand een stijging van 15% in het aantal klanten bereikt. In januari 2013 was de toename in het aantal klanten nog groter.
- De actie ZonneStroom (verkoop zonnepanelen) heeft in de periode mei-november 2012 geleid tot opdrachten voor het plaatsen van circa 1.000 panelen. Er is sprake van een voortdurende stroom van nieuwe aanvragen en opdrachten. Waren het in eerste instantie particulieren, op dit moment ontdekken ook bedrijven dat het plaatsen van zonnepanelen met ZonneStroom interessant is. De provincie Overijssel levert daaraan een positieve bijdrage door het verstrekken van duurzaamheidsleningen aan particulieren en aan het MKB. De meeste particuliere klanten van zonnepanelen kopen op dit moment 16 panelen, waarmee zij helemaal zelf in hun energiebehoefte kunnen voorzien. In het streven naar decentrale energieopwekking is dit een belangrijk gegeven.
- ReggeStroom heeft in de afgelopen jaren een sterk lokaal/provinciaal netwerk opgebouwd met particulieren, bedrijven, overheden en media en weet dit netwerk goed te onderhouden en in te zetten.

Succesfactoren en lessen

² Uitgesloten Aansprakelijkheid houdt in dat de leden niet aansprakelijk gesteld kunnen worden voor activiteiten van de coöperatieve vereniging en dat het financiële risico beperkt blijft tot kosten van hun lidmaatschap (€ 50,-) en eventuele extra aandelen.

In vergelijking tot veel andere lokale energiebedrijven is de ontwikkeling van ReggeStroom ongekend snel gegaan. Hieraan liggen een aantal succesfactoren ten grondslag. Een belangrijke succesfactor van ReggeStroom is een toegewijde kerngroep die een enorme inzet heeft gepleegd voor het initiatief en het daarbij aangedurfd heeft om risico's te nemen. Er zijn mensen die zich gedurende meer dan een jaar onbezoldigd fulltime hebben ingezet.

Ook de keuze voor een zakelijke insteek is essentieel gebleken. ReggeStroom zorgt ervoor dat de keuze voor duurzaamheid ook financieel profijt oplevert voor de klant. Als je de 3 P's van People, Planet en Profit echt weet te combineren, dan lijkt het vanzelf te gaan. Onderdeel van de gezonde commerciële houding is ook om zich niet te beperken tot de gemeentegrenzen, zo kan ReggeStroom bijvoorbeeld ook bedrijven met meerdere vestigingen, en familieleden van tevreden klanten bedienen. Door zich niet te beperken tot een klein werkgebied kan ReggeStroom bovendien profiteren van haar activiteiten op sociale netwerken als facebook en twitter.

Tegelijkertijd benoemt ReggeStroom de inbedding in het lokale/provinciale netwerk van bewoners, bedrijven, overheden en media als essentieel voor het verkrijgen en vasthouden van vertrouwen, ondersteuning en publiciteit.

Tot slot is het provinciale stimuleringsbeleid voor duurzame energie een belangrijke succesfactor. Het Overijsselse beleid maakt de aanschaf van zonnepanelen voor bedrijven en particulieren aantrekkelijker. In de ZonneStroom acties van ReggeStroom wordt hiervan geprofiteerd.

Gevraagd naar lessen voor andere lokale energiebedrijven geeft ReggeStroom aan dat het vooral belangrijk is om als initiatief een eigen koers te varen. "Er wordt op dit moment veel overlegd in de sector. Het risico is dat initiatieven te veel elkaars model gaan volgen. Je moet doen waar je zelf in gelooft. Als we het allemaal anders doen, zijn er in elk geval een paar die de goede dingen doen en zullen slagen". Een ander risico is dat men teveel verwacht van politieke lobby en veranderingen in de wet- en regelgeving. ReggeStroom gaat simpelweg uit van de werkelijkheid zoals die nu is. Lessen die wel algemeen opgaan zijn de noodzaak voor initiatiefnemers om het ook gewoon écht te gaan doen, zich 100% in te zetten en het daarbij aan te durven om risico te nemen. Ook het belang vast te houden aan het idee van zelforganisatie, wil ReggeStroom meegeven aan anderen. Hoewel de snelle zakelijke groei van ReggeStroom soms conflicten oplevert met de coöperatieve structuur, blijft zelforganisatie wel een belangrijke kern van lokale duurzame energiebedrijven.

Meer weten?

Website: www.regge-stroom.nl

Contactinformatie

ReggeStroom, Coöperatie Duurzame Energie Hellendoorn U.A.

Grotestraat 72A, 7443 BK Nijverdal

Postbus 61, 7440 AB Nijverdal

Telefoon: (0548) 87 00 80 (ma t/m vrijdag, van 09.00 tot 18.00 uur)

E-mail: info@regge-stroom.nl

14. Ruimte voor de Rivier

Bindende factor:	Kenbaar maken van het Ruimte voor de Rivier thema aan diverse doelgroepen
Ontstaan:	2011
Organisatievorm:	Combinatie van vrijwilligers, stichtingen, bedrijven en overheidsinstanties.
Werkgebied:	Deventer e.o.
Financieringsbronnen:	Subsidie, donaties
Rol overheden:	Subsidie, opdrachtgever
Sociale instrumenten:	Educatie, voorlichting, werving, recreatie

Wat is Expeditie Uiterwaard?

Een zeer divers palet aan samenwerkingspartners die kenbaarheid geven willen aan de deltaproblematiek van Nederland en de noodzaak van de maatregelen rondom Ruimte voor de Rivier. Inzicht en begripsvorming op het gebied van waterwerken staat centraal.

De Ulebelt, Waterschap Groot Salland, Stichting IJssellandschap, IVN Deventer, basisscholen en voortgezet onderwijs in Deventer e.o., IJsselgidsen, Stichting Keizersrande; professionals uit waterberoepen; kunstenaars

Het ontstaan en de ontwikkeling van het netwerk

Vanuit het communicatiebudget van Ruimte voor de Rivier ontstond de mogelijkheid deze belangrijke en interessante materie voor de burgers van het riviereengebied te belichten. Door opeenvolgende educatieve programma's waar de gehele breedte van de maatschappij, van overheid en bedrijven tot stichtingen en scholieren direct bij betrokken worden, zijn doelstellingen behaald die alle samenwerkingspartners nauw aan het hart liggen.

Doel van het netwerk

Er is een netwerk ontstaan van bereidwillige doeners die de waarde inzien van de betrokkenheid van de burgers (jong en oud) bij de waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit van ons land.

(Beoogde) activiteiten

Educatieve activiteiten en informatievoorziening op locatie in de uiterwaarden waar burgers van alle leeftijden een beter begrip krijgen van de waterwerken rondom de rivieren.

Organisatie

Stichting De Ulebelt organiseert activiteiten die kinderen en jongeren in klassikaal verband actief de rivierdynamiek laten beleven. Bedrijven en instanties leveren hieraan een vrijwillige bijdrage door gastsprekers te leveren. In samenwerking met Stichting Keizersrande levert De Ulebelt een bijdrage aan de digitale wandelroutes in het IJsselgebied rondom Deventer. Keizersrande heeft een App ontwikkeld, waarbinnen de Ulebelt een onderdeel verzorgd, gericht op natuurbelieving en kinderen.

Financiering

Provincie en Waterschap zijn hoofdfinanciers; daarnaast Stichting IJssellandschap en gemeente Deventer. Wegens de grote betrokkenheid van vrijwilligers en voorlichters blijven de kosten laag.

Resultaten

Na een zeer succesvol seizoen binnen het basisonderwijs kreeg Stichting De Ulebelt de kans om het project op te schalen voor jongeren. Dit project staat in de startblokken en zal dit jaar van start gaan. Daarnaast is er een digitale rondleidingen app te verwachten voor recreanten in het gebied, welke dit jaar nog opgeleverd gaat worden.

Succesfactoren en lessen

De formules zijn inderdaad applicerbaar op andere locaties langs de rivieren. De betrokkenheid van de samenwerkingspartners is zeker een essentieel succesfactor evenals de tomeloze inzet van de vrijwilligers en de docenten.

Meer weten?

Website: <http://www.ulebelt.nl/educatie/expeditie-uiterwaard/>

Maike Nelissen, Coördinator Educatie De Ulebelt, m.nelissen@ulebelt.nl; (0570) 653437

15. Ruimte voor de Vecht

Bindende factor:	De Overijsselse Vecht van de Duitse grens tot aan Zwolle
Ontstaan:	Eerste aanzet in 1994, ontwikkeling gebiedssamenwerking vanaf circa 2007, uitvoering vanaf 2009.
Organisatievorm:	Breed Bestuurlijk Overleg en publiek-publieke realisatieovereenkomst
Werkgebied:	Het Vechtdal met een focus op een strook van 5km aan weerszijden van de rivier de Vecht maar met name op het winterbed van de Vecht.
Financieringsbronnen:	Grotendeels publieke, enige private middelen
Rol overheden:	Initiërend, trekkend, medefinancierend en -uitvoerend
Sociale instrumenten:	Participatie, educatie en verhalen/vertelkracht, (gebieds)identiteit

Wat is Ruimte voor de Vecht?

Ruimte voor de Vecht is een gebiedsgericht samenwerkingsprogramma van 13 gemeenten, waterschappen, provincie, maatschappelijke organisaties en gebiedspartijen in het stroomgebied van de Overijsselse Vecht. De ambitie van Ruimte voor de Vecht is: 'De Vecht als veilige, beleefbare, herstellende, halfnatuurlijke laaglandrivier waar het prettig wonen, werken en vertoeven is'.

De Overijsselse Vecht is een regenwaterrivier in Duitsland en Nederland. De Vecht is 167 kilometer lang waarvan 60 km in Nederland. Haar oorsprong ligt in het Münsterland. Bij Zwolle stroomt zij samen met het Zwarte Water. De Vecht heeft, tot ver in de 19e eeuw, een belangrijke rol gespeeld in de beroepsvaart. Tegenwoordig wordt de Vecht alleen nog gebruikt voor de recreatievaart. Via de sluizen bij Vechterweerd en Vilsteren kunnen boten met een diepgang van maximaal 1 meter van Zwolle tot aan Ommen varen. Door de bouw van nieuwe sluizen wordt de Vecht ook bovenstrooms van Ommen bevaarbaar gemaakt voor vaartuigen met een diepgang van maximaal 50 cm.

Het ontstaan en de ontwikkeling van Ruimte voor de Vecht

Al sinds 1994 benoemen verschillende partners binnen het Vechtdal de wens om een impuls te geven aan de rivier de Vecht. Uit verschillende visietrajecten (Gebiedsvisie Vecht en Regge uit 1996, Vechtvisie 1997) komt naar voren dat de Vecht een drager kan zijn voor een brede, integrale gebiedsontwikkeling van het Vechtdal om zo de kwaliteiten van het gebied te versterken. In 2005 heeft de provincie Overijssel het Atelier Overijssel gevraagd een studie uit te voeren naar de mogelijkheden van deze gebiedsontwikkeling. Het resultaat, 'De levende Vecht', is in 2007 gepresenteerd. In datzelfde jaar zetten acht overheden uit Duitsland en Nederland onder aanvoering van Waterschap Velt en Vecht een grensoverschrijdende samenwerking op om de Vechtvisie uit 1997 te actualiseren en te internationaliseren. Om de initiatieven te verbinden en te richten nam de provincie Overijssel in 2007 het initiatief tot het programma Ruimte voor de Vecht.

Uit onderzoek naar versterking van de identiteit van het Vechtdal bleek dat het Vechtdal als term krachtig klinkt, maar dat het op dit moment zeker nog geen krachtige identiteit heeft. Het Vechtdal heeft te weinig 'vertelkracht'. De Vecht zelf en het dal spelen in de beleving van het gebied nog nauwelijks een rol. Dit heeft een aantal oorzaken: de Vecht zelf is slecht te beleven, veel bebouwing keert zich af van het - gevaarlijke - water, er zijn weinig relaties tussen land en water en weinig toeristisch-recreatieve bestemmingen langs de rivier. De betekenis van de rivier de Vecht voor de bewoners en bezoekers lijkt ook nog niet bijzonder groot. Uit: Levende Vecht, Atelier Overijssel, 2007.

De samenwerking tussen gebiedspartijen in het Vechtdal is vastgelegd in het Masterplan Ruimte voor de Vecht (augustus 2009), waarin een streefbeeld voor het jaar 2050 benoemd wordt, met daaraan gekoppeld een uitvoeringsstrategie en een uitvoeringsprogramma voor de eerste periode. Het geeft daarmee richting aan de plannen van de samenwerkende overheden, particulieren en organisaties zodat initiatieven elkaar kunnen versterken. Vooruitlopend op het Masterplan werd op 4 juni 2009 de realisatieovereenkomst Ruimte voor de Vecht 2009 getekend door de samenwerkende gebiedspartijen, tegelijkertijd werd een begin gemaakt met de uitvoering van een aantal projecten.

Doelen

Ruimte voor de Vecht heeft drie doelstellingen:

1. Zorg dragen voor de waterveiligheid voor mens en dier in het Vechtdal;
2. Creëren van een sociaal-economische impuls;

3. Integraal realiseren van de natuuropgaven (zowel water- als landnatuur).
De uitvoeringsstrategie is gebaseerd op twee pijlers:
- De samenhang van het gebied: de kracht van het Vechtdal en het gezamenlijk perspectief ligt in de verbondenheid van de rivier, het Vechtdal en de Vechtdalbewoners;
 - Het behoud en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van het Vechtdal.

Door de combinatie van ecologische, economische en sociale doelstellingen is Ruimte voor de Vecht een mooi voorbeeld van geïntegreerd werken aan duurzame ontwikkeling.

Activiteiten

Het gebiedsprogramma Ruimte voor de Vecht is een omvangrijk programma met een groot aantal projecten, die uitgevoerd worden door verschillende partijen.

Fysieke projecten

De komende jaren zullen op allerlei plaatsen in het Vechtdal projecten in uitvoering gaan, zoals rivierverruiming, nieuwe uitzichtpunten, natuurlijke oevers, nieuwe verkaveling, opknappbeurt van waterfronten, kunstwerken, enzovoort. Voorbeelden hiervan zijn:

- Vechtpark Hardenberg - Het doel van dit project is eenheid te creëren in een versnipperd gebied, met ruimte voor water. De ruimtelijke ingrepen in het Vechtpark zorgen voor een ruimtelijke verbinding tussen de stadsdelen en verbinden de Vecht met de stad. Vechtpark is een mooi voorbeeld van een visie waarbij het vergroten van ruimtelijke kwaliteit op een kleinschalig gebied een positief effect heeft op de hele stad.
- Waterfront Dalfsen - Het Waterfront ligt tussen het centrum van het dorp en de rivier de Vecht, naast het gemeentehuis. In het gebied worden nieuwe woningen, horeca en winkels gerealiseerd. Samen met een nieuwe ingerichte openbare ruimte krijgt Waterfront het karakter van een levendig dorpscentrum. Met de bouw van het Waterfront keert Dalfsen zich richting de Vecht. Er wordt gewerkt aan een goed woon- en leefmilieu, waarbij de rivier een prominente rol speelt en ruimtelijke kwaliteit centraal staat.

Identiteitsontwikkeling

Naast de fysieke inrichtingsprojecten waarmee gewerkt wordt aan een veilig, mooi en verbonden Vechtdal, krijgt ook de sociale versterking van het Vechtdal veel aandacht. Belangrijk daarbij is dat het Vechtdal tot 2007 meer een geografische eenheid vormde dan een sociale eenheid. In cultuurhistorisch en economisch opzicht was er geen sprake van een eigen streek met een bijbehorend, diepgeworteld streekgevoel. Onderdeel van het gebiedsprogramma is daarom het zichtbaar maken en versterken van de band tussen de bewoners en hun eigen Vechtdal.

Vechtverhalen

Om de uniciteit van het gebied beter zichtbaar te maken is een project opgezet waarin de verhalen van Vechtdalbewoners centraal staan. De bewoners van het Vechtdal vertelden hun eigen Vechtverhaal tijdens vertelavonden. Studenten journalistiek van Windesheim zetten de verhalen op papier. Hiervan is een prachtig boek gemaakt. Bewoners plaatsten hun verhalen, herinneringen en kennis over de Vechtstreek bovendien op de website www.mijnvechtmijnverhaal.nl.

Lesprogramma

Om de jeugd en hun ouders bewust in contact te brengen met de eigen streek ontwikkelden Natuur en Milieu Overijssel, Kunst & Cultuur Overijssel, Historisch Centrum Overijssel, Veldwerkgroep en Natuurinformatiecentrum een breed lesprogramma voor basisscholen. Het lespakket gaat in op natuur, milieu, water, geschiedenis, kunst en streekproducten. Uitgangspunt is dat de groepen 5, 6 en 7 van elke basisschool in het Vechtdal ieder jaar één dag stilstaan bij de eigen streek in de vorm van inhoudelijke lessen in combinatie met buitenactiviteiten, zoals fietsen, wandelen, het water op en daar proefjes doen, etc.

Bewonersonderzoek

In het voorjaar van 2011 voerde het programma Ruimte voor de Vecht een bewonersonderzoek uit om een beeld te krijgen van de verbondenheid van de inwoners met de Vecht en het Vechtdal en hun betrokkenheid bij het programma Ruimte voor de Vecht.

Gemiddeld voelt 45% van de bewoners van het Vechtdal zich daadwerkelijk een Vechtdaller. Dit gevoel leeft het sterkst in Dalfsen en het minst in Zwolle. Het Vechtdalgevoel heeft te maken met geboorteplaats, woonduur, thuis voelen, verbonden zijn met de streek en snel opgenomen worden door bewoners. Opvallend is dat bijna de helft van de bewoners meer aandacht voor het Vechtdal wil op de basisscholen. Bang voor een overstroming van de Vecht zijn de bewoners nagenoeg niet, al zijn ze wel doordrongen van de risico's. Het merendeel van de inwoners staat positief tegenover het programma Ruimte voor de Vecht.

Vrijetijdseconomie

Binnen het programma Ruimte voor de Vecht startte in 2012 een project om de noodzakelijke versterking te faciliteren van de vrijetijdseconomie in het Vechtdal. De toeristische potentie van de Overijsselse Vecht wordt tot op dit moment niet optimaal benut. De consument moet meer profiteren van de aanwezige landschappelijke, culturele en culinaire kwaliteiten van het Vechtdal. De verborgen schatten, waaronder vooral de rivier de Vecht zelf, moeten voor het voetlicht worden gebracht.

Investeringsagenda Landbouw

Het programma Ruimte voor de Vecht vraagt om ruimtelijke en natuurlijke kwaliteit. Soms staat dit op gespannen voet met randvoorwaarden voor een economisch verantwoorde en doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Actueel inzicht in de wensen en ontwikkelingsmogelijkheden van de agrarische sector is van belang. In de regio werden acht gebiedsavonden georganiseerd. Met dank aan de betrokken gemeenten, diverse regionale en vakbladen kreeg de Investeringsagenda Landbouw veel publicitaire aandacht. De opkomst was zeer goed: tussen de 350 en 400 deelnemers van de ruim 1300 genodigden bezochten de avonden. De informatie hieruit kon worden gecombineerd met informatie uit een Projectenquête en uit een bijeenkomst met relevante stakeholders.

In de investeringsagenda werden vervolgens elf investeringsterreinen benoemd als agendapunten: Landbouwgronden behouden, Landbouwperspectief, Duurzame energie, Water, Overheden, Natuur, Verkaveling, Infrastructuur, Bouwblok, Multifunctionele landbouw, Verbetering agrarische structuur en Overig. Ook werden doelen, resultaten en activiteiten voorgesteld.

Organisatie

Samenwerkende partijen

Het programma Ruimte voor de Vecht is een programma waarin de gemeenten Hardenberg, Ommen, Dalfsen en Zwolle, de provincie Overijssel, de waterschappen Groot Salland, Velt & Vecht en Regge & Dinkel, het Overijssels Particulier Grondbezit, MarketingOost, LTO Noord, NMO en Staatsbosbeheer samenwerken aan de veiligheid van de rivier de Vecht en de integrale versterking van het Vechtdal. Iedere partij pakt een aantal projecten aan, passend bij de verantwoordelijkheden. Omdat de Vecht niet ophoudt bij de grens, werken Nederlandse en Duitse organisaties samen in het Grensoverschrijdend Programmateam Vecht en Vechtdal. Betrokken bewoners(organisaties) en ondernemers praten en denken op diverse manieren mee over de toekomst van de Vecht en het Vechtdal. Zo worden bewoners en ondernemers door middel van signaturdagen betrokken bij de ontwikkeling van hun eigen gebied: bewoners, beleidsmedewerkers, experts en ontwerpers denken gezamenlijk na over de inrichting van hun eigen leefomgeving.

Organisatie rond het gebiedsprogramma

De provincie Overijssel bewaakt het overzicht en regisseert de samenwerking. De organisatie rond het programma Ruimte voor de Vecht bestaat uit het Breed Bestuurlijk Overleg (het bestuurlijk overlegorgaan onder voorzitterschap van de gedeputeerde) en het programmateam Ruimte voor de Vecht, met een ambtelijke vertegenwoordiging van iedere gebiedspartner.

Financiering

De provincie Overijssel en de overige gebiedspartners -13 in totaal- vormen een vitale coalitie die zorg draagt voor de financiering van het programma.

- € 19 miljoen programmabudget van de provincie.
- € 3 miljoen provinciaal budget voor de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).
- Aangevuld tot circa € 40 miljoen door diverse partners, met name waterschappen en gemeenten. In de Investeringsagenda Landbouw is de private bijdrage ongeveer 60%.

Resultaten

Ruimte voor de Vecht is een omvangrijk gebiedsprogramma dat loopt tot en met 2015 maar dat een tijdshorizon heeft tot 2050. De uitvoering is gestart in 2009. Tot nu toe zijn al veel resultaten geboekt in de vorm van onderzoeken, visies, projectvoorbereiding en de uitvoering van projecten. Dit zal nog geruime tijd doorlopen. De realisatie van de toekomstvisie is een kwestie van lange adem.

Als fysieke resultaten zien we bijvoorbeeld Vechtpark (Haven, Molengoot, Monde Oude Radewijkerbeek), Sluis Hardenberg, Vechtoevers Ommen, meander bij Junne, Natuurvriendelijke

oevers Ommen, Symfonie aan de Vecht (Passantenhaven, Westermolen, Vechtvliet, De Stokte, Uitkijktoren), Vecht als vaarbestemming (aanlegsteigers), Vechtdalpad en Boeren in het Vechtdal.

Succesfactoren en lessen

Bij de ontwikkeling van een aansprekend streefbeeld voor het Vechtdal speelde de afwezigheid van scheepvaartbelangen (beroepsvaart) een belangrijke rol. Veel meer dan bij andere rivieren had het programma de mogelijkheid om ruimte te geven aan natuurbelangen en toeristisch-recreatieve gebruiksfuncties. De Vecht heeft daardoor de potentie zich te ontwikkelen tot een binnen de Nederlandse context bijzondere, halfnatuurlijke rivier met veel toeristisch-recreatieve mogelijkheden.

Bij een grootschalig, integraal gebiedsprogramma als Ruimte voor de Vecht is maatschappelijke betrokkenheid en draagvlak van groot belang. Bijzonder aan het programma is dat op veel en aansprekende manieren gewerkt is aan de sociale component van duurzame ontwikkeling.

De verhalen van de mensen uit het Vechtdal zijn heel bruikbaar gebleken voor het versterken van de betrokkenheid bij de eigen omgeving en het ontstaan van een streekgevoel. Belangrijk was daarbij dat het gebiedsprogramma diverse platforms aanbood voor de verhalen van streekbewoners (vertelavonden, website, boek).

Voorbeeldfunctie van het netwerk

Het programma Ruimte voor de Vecht – of deelprojecten daarvan – is in diverse publicaties en op diverse websites opgenomen als voorbeeldproject van integrale gebiedsontwikkeling, met name door de sterke aandacht voor de sociale kant van gebiedsontwikkeling.

Meer weten?

Websites:

<http://www.overijssel.nl/thema's/water/projecten/ruimte-vecht/>

<http://www.mijnvechtmijnverhaal.nl/>

Contactinformatie

E-mail: ruimtevoordevlecht@overijssel.nl

16. Transition Town Deventer

Transition Town Deventer
...kracht van de lokale gemeenschap...

Bindende factor:	Energie, klimaat en economie
Ontstaan:	2008
Organisatievorm:	Informele netwerkorganisatie
Werkgebied:	Gemeente Deventer, van daaruit tevens opererend voor Overijssel en Nederland
Financieringsbronnen:	Subsidie, fondsen, donaties, lokale ruileenheden (LETS)
Rol overheden:	Faciliterend
Sociale instrumenten:	breed scala aan co-creatieve activiteiten en projecten, projectfacilitatie (project ondersteunend project), makel- en schakelfunctie

Wat is Transition Town Deventer?

Lokaal burgerinitiatief met breed vertakt netwerk lokaal, en initiator voor provinciale steunfunctie voor startende TT-initiatieven in andere Overijsselse gemeenten. Tevens uitgegroeid tot hoofdkwartier voor de Transitiebeweging in Nederland.

Het ontstaan en de ontwikkeling van het netwerk

In najaar 2008 kwamen 5 Deventernaren bijeen om samen initiatiefgroep te vormen voor beperkte periode. Na half jaar voorbereiding start met reeks van 13 filmavonden op evenveel lokaties binnen tijdsbestek van 2 maanden. Nadien grote bijeenkomst volgens open space methodiek, die aanzet vormde voor diverse werkgroepen op deelthema's als: voedsel, energie, cultuur/veranderingspsychologie, media, onderwijs. Later ontwikkelde zich nog grotere diversiteit. Werkgroepen organiseren vervolgens hun eigen activiteiten, veelal ism reeds bestaande lokale organisaties en instellingen, hetgeen leidt tot bredere aanhang en bereik nieuwe doelgroepen etc. Diverse vraag vanuit andere steden en dorpen leidde in 2010 tot start van steunfunctie TT Overijssel, mede dankzij financiering vanuit LvDO. Hieruit kwamen activiteiten voort in o.a. Hengelo, Zwolle, Holten, Rijssen, Almelo, Kampen, Hasselt.

Doel van het netwerk

Het zo onafhankelijk mogelijk maken van de eigen gemeente van fossiele brandstoffen (m.n. olie); Minimaliseren van de impact van de gemeente op klimaatverandering enerzijds, en anderzijds adaptatie aan reeds onvermijdelijke gevolgen daarvan; Bijdragen aan hervorming van de economie van groeiwang richting stationair/circulair, waarbij regionalisering en het respecteren van ecologische grenzen kernwaarden zijn.

(Beoogde) activiteiten

Zeer divers, van bewustwordingsactiviteiten tot realisatie van klein- en grootschalige projecten met dito diverse groep partnerorganisaties. Voornemen om voor heel Deventer een visiedocument samen te stellen waarin scenario's worden beschreven richting structureel en radicaal naar beneden brengen van het (m.n. fossiele) energiegebruik van de gemeente (op gebied van stroomverbruik, transport en productie). Dit visiedocument dient eveneens op interactieve wijze tot stand te komen i.s.m. breed scala aan doelgroepen en partners.

Organisatie

Het is een zeer platte netwerkorganisatie. Het zwaartepunt van het werk ligt bij de semi-autonome werkgroepen. Een kerngroep van vertegenwoordigers uit die werkgroepen stemt periodiek activiteiten en kwesties op meer strategisch niveau op elkaar af. TT wil toewerken naar een zgn kringenstructuur volgens het sociocratisch besluitvormingsmodel. Dit is nog een proces in wording.

Financiering

Kosten kunnen zeer laag gehouden worden aangezien de bulk van het werk gebeurt op vrijwillige basis. TT creëert veel projecten, soms uitgevoerd door de eigen organisatie, soms als spin-offs. Betaalde uren kunnen voorkomen, indien projectfinanciering dit toelaat. Lokaal werd de startfase gefinancierd via LvDO, later nam gemeente Deventer financiering over voor een cluster van projecten en activiteiten op het snijvlak van voedselvoorziening en maatschappelijke activering.

Resultaten

TT Deventer is een partner van gemeente en breed scala aan lokale organisaties uit sectoren natuur en milieu, cultuur, economie, educatie, sociale activering en leefbaarheid. Heeft onlangs via een wedstrijd beschikking gekregen over een voormalig speeltuingebouw en 1 ha grond om gedurende 5 jaar te exploiteren als praktijkcentrum voor duurzaamheid en lokale veerkracht.

Succesfactoren en lessen

Succesfactoren:

- Tijdgeest: TT is een van de eerste voorbeelden van de 'Doe-Het-Zelf beweging'
- Vertrouwenwekkend en aanstekelijk: Positief en constructief gericht
- Draagvlak als vertrekpunt: Werkt uitsluitend met intrinsiek gemotiveerde mensen, geen project-creatie vanachter het bureau waarbij vervolgens 'draagvlak' gezocht moet worden
- Schaalgrootte: Activeert mensen op gemeenschapsniveau, en vertaalt daar mondiale problemen terug naar de menselijke maat

Leerpunten:

- Juiste startmoment kiezen: Achter de schermen voldoende investeren in gedeelde doelen en strategie betaalt zich altijd terug
- Er is geen blauwdruk voor succesvolle uitrol van TT-model: Lokale factoren te over die mede bepalen welke richting het plaatselijk uit gaat (beschikbare menskracht en talenten, geografische factoren, culturele aspecten etc.)

Meer weten?

Website: www.deventer.transitiontowns.nl

Contactinformatie:

0570-615419 (di t/m do), deventer@transitiontowns.nl

17. Stichting Vlasmanifestatie

Bindende factor:	Vlas als innovatieve en duurzame grondstof in landbouw, industrie, bouw en kunst
Ontstaan:	2010
Organisatievorm:	Eerst informeel particulier initiatief, later stichting
Werkgebied:	Gemeentelijk, provinciaal en landelijk
Financieringsbronnen:	Privaat en publiek
Rol overheden:	Coöperatie, ondersteuning en medefinanciering
Sociale instrumenten:	Netwerkontwikkeling, publiekscampagne, kennisontwikkeling en -verspreiding

Wat is de Stichting Vlasmanifestatie?

De stichting is opgericht om vlas als innovatieve, veelzijdige duurzame grondstof in brede kring onder de aandacht te brengen. Zodat dit leidt tot een positieve impuls voor landbouw en industrie. In eerste instantie waren de inspanningen er op gericht een manifestatie te organiseren in 2011. Daarna is de stichting doorgegaan met haar activiteiten.

Het ontstaan en de ontwikkeling van de stichting

De stichting Vlasmanifestatie is een particulier initiatief dat ontstaan is uit fascinatie voor de vlasplant

De initiatiefnemers hebben in 2010 het plan voor een Vlasmanifestatie in de gemeente Enschede opgevat en verder ontwikkeld in samenwerking met enkele partners van het eerste uur: het NatuurEducatief Centrum, de afdeling Groenvoorziening en de afdeling Stedelijke ontwikkeling van de gemeente Enschede en Museum Twentse Welle. Toen de plannen serieuze vormen aan begonnen te nemen en er sponsors en subsidiegevers in beeld kwamen om het initiatief te steunen, is op 4 november 2010 de Stichting Vlasmanifestatie opgericht. Het initiatief is daarna door blijven groeien en er heeft zich deels spontaan een omvangrijk netwerk gevormd van partners en sponsors, vanuit overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties en vanuit economie, landbouw, onderwijs, kunst, cultuur en educatie.

Doelen

Vlas is volgens de initiatiefnemers een veelzijdig en onderbelicht gewas met unieke eigenschappen dat geschikt is voor vele producten en toepassingen met een innovatief en duurzaam karakter. Het doel van het vlasnetwerk was in de eerste periode vooral om vlas weer onder de aandacht van het brede publiek te krijgen. Daarbij gaat specifiek aandacht uit naar het betrekken van de doelgroep jongeren bij duurzame ontwikkeling.

Na afloop van de Vlasmanifestatie die in 2011 is georganiseerd, is het netwerk een nieuwe fase ingegaan. Nu richt de aandacht zich vooral op het versterken van de kennis over vlas en zijn innovatieve toepassingen door het tot ontwikkeling brengen van een kennisplatform Vlas.

Duurzame innovatie dankzij superieure vezeleigenschappen en veelzijdigheid in toepassingen
In de wetenschappelijke naam (Linum usitatissimum) die Linnaeus in 1753 aan de vlasplant gaf, komt de grote waardering voor vlas reeds tot uiting. 'Usitatissimum' kan vertaald worden als: veel gebruikt en zeer nuttig. Vlas werd vroeger vooral verbouwd vanwege de verwerking tot linnen en lijnzaadolie. Door de opkomst van katoen is het vlas als grondstof voor textiel in de vergetelheid geraakt. Nu de maatschappij zich steeds meer richt op duurzame ontwikkeling, treedt vlas nadrukkelijk op de voorgrond als vervanger van de bekende glasvezel. Vlas is een alternatief voor glasvezel in polyestermaterialen die niet afbreekbaar, herbruikbaar of te verbranden zijn en kan toegepast worden voor bijvoorbeeld zeilschepen, treinen en auto's. Wanneer gebruik gemaakt wordt van natuurlijke harsen is vlasvezel volledig afbreekbaar. Ook in andere opzichten biedt vlasvezel voordelen ten opzichte van glasvezel. Zo heeft het betere trillingskarakteristieken waardoor een vlasvezelcomposiet uitermate geschikt is voor bijvoorbeeld luidsprekers.

Lijnzaadolie (een product van vlas) kan in de toekomst een plek innemen bij de vervanging van huidige verf- en laksoorten. Deze grondstof biedt een betere duurzaamheid en, in combinatie met nanotechnologie, de mogelijkheid om bijvoorbeeld zelfreinigende vloeren te ontwikkelen. Zo zijn er

legio voorbeelden te noemen van innovatieve toepassingen van vlas in de voedingsmiddelen-, bouw-, textiel-, verf- en maakindustrie.

Activiteiten

Het enthousiasme van de initiatiefnemers voor vlas als oeroud gewas met een groot toekomstig potentieel vormde de aanleiding om de manifestatie 'De Kracht van Vlas' te organiseren en vlas in de spotlights te zetten. De kracht van vlas is tijdens deze manifestatie, die plaatsvond van mei tot september 2011 in Enschede, belicht vanuit de drie hoofdthema's: innovatie, educatie en kunst.

In Museum TwentseWelle werd een collectie van kunstwerken gemaakt van vlas getoond waarbij de verschillende disciplines en technieken van de tien betrokken kunstenaars op een kunstzinnige wijze uiting gaven aan "De kracht van Vlas". Ook hebben studenten Mode en Textiel van het ROC van Twente hun creaties van puur vlas en linnen geshowd tijdens de opening van de manifestatie. Tevens waren innovatieve objecten van vlas te zien, zoals een tennisracket, een wastafel en de bekende ANWB-paddestoel. Bij de afsluiting van de manifestatie is een van vlasvezel gebouwde elektrische auto getoond.

Een groot deel van de educatieve activiteiten van de manifestatie vond plaats in en om het Lammerinkswönner. Vlas heeft een rijk cultuurhistorisch verleden en is een interessant gewas als het gaat om de unieke eigenschappen en het groei- en bloeiproces. In de expositie werden de volgende onderwerpen belicht: de plant en zijn cultuurhistorie, vlas als voedingsbron, het weven van linnen en vlas als duurzaam bouw materiaal. Naast de expositie werden ook diverse leer- en doe-activiteiten georganiseerd voor jong en oud. Zo vonden er zaai- en oogstevenementen plaats, werd er aandacht besteed aan het weven en vonden Vlasworkshops plaats voor kinderen onder begeleiding van kunstenaars.

De twee expositielocaties TwentseWelle en Lammerinkswönner waren tijdens de manifestatie met elkaar verbonden door een vlasroute: een wandelroute langs plekken met door de gemeente Enschede ingezaaid vlas. Naast het groeiproces van de plant waren op de route ook kunstobjecten te bewonderen, geïnspireerd door en gemaakt van vlas door kunstenaars uit de regio Twente.

Tijdens de opening van de tentoonstelling in TwentseWelle is een film over de vlasroute, gemaakt door R. Buursink en T. Betten, getoond.

Symposium

Als afsluiting van de manifestatie vond een symposium plaats voor bedrijven en instellingen met als doel kennisopbouw over de mogelijkheden van het gebruik van vlas bij het ontwikkelen van nieuwe producten en toepassingen en het stimuleren van duurzame oplossingen.

Publiciteit

De Vlasmanifestatie heeft via lokale, regionale, provinciale en landelijke media breed aandacht gekregen.

Vervolg na de manifestatie

De succesvolle Vlasmanifestatie resulteerde in veel aandacht in de media en bij het publiek. Zij leidde tevens tot het ontstaan van een informeel netwerk van een groot aantal partijen uit de onderzoeks- en onderwijswereld, de landbouw en het bedrijfsleven. Daarmee was het oorspronkelijke doel van de initiatiefnemers bereikt. De vraag 'hoe verder en is daarbij nog wel een rol weggelegd voor de stichting Vlasmanifestatie?' drong zich op.

In dat proces ontstond een nieuwe focus en nieuwe doelstellingen. Het uiteindelijke doel dat de initiatiefnemers voor ogen staat is duurzame vlaseelt in Overijssel (en Nederland) ten behoeve van nieuwe, duurzame toepassingen van vlasvezel en lijnolie. Om dat lange termijn doel te bereiken, wordt nu vooral gewerkt aan kennisontwikkeling en bevordering van ketenvorming (vlasvezelketen en lijnolieketen).

Een belangrijke ambitie is de ontwikkeling van een Kennisplatform Vlas. Daarbij wordt samengewerkt met een aantal partners waaronder de Wageningen Universiteit en Researchcentrum, de Saxion Hogeschool en het bedrijfsleven. Een belangrijke kennisvraag is hoe we in Nederland duurzaam vlas kunnen telen (zonder bestrijdingsmiddelen).

In het kader van de nieuwe doelstellingen is in 2012 een aantal concrete projecten opgezet waarbij diverse netwerkpartners nauw samenwerken.

Biobased Economy & Technology Oost Nederland

Herintroductie van lijnolieverf staat hoog op de agenda bij schildersbedrijf Gebr. van der Geest die, evenals de Universiteiten van Twente, Radboud Universiteit Nijmegen, Wageningen Universiteit en Researchcentrum en Saxion Hogeschool meewerkt aan een project Biobased Economy & Technology Oost Nederland gericht op het ontwikkelen van pigmenten, verf, kwasten en garen van natuurlijke grondstoffen zoals vlas.

Lijnolie van eigen bodem

Een belangrijk proefproject in 2012 is de teelt van 3 hectare vlas in Raalte, met name bestemd voor lijnolieproductie. Dit is de eerste keer dat olievlas is geteeld en geoogst in Overijssel. Bij dit project waren naast de Stichting Vlasmanifestatie diverse netwerkpartners betrokken: Rolsma Lijnolieverven BV als medeopdrachtgever, Van de Bilt Zaden en Vlas uit Sluiskil als vlaszaadleverancier, ROC Landstede Raalte, Team Groen en Dier dat het vlaszaad ingezaaid en de teelt van het gewas heeft verzorgd en Loonbedrijf Verschoor uit Almkerk dat met de vlastrekmachine heeft geoogst. In verschillende opzichten hebben de deelnemers aan het proces van telen en oogsten van olievlas kennis en ervaring opgedaan voor de toekomst. Zo hebben MBO-studenten van ROC Landstede als onderdeel van hun opleiding in de teelt van oude gewassen kennis gemaakt met de teelt van vlas.

Organisatie

De stichting is een samenwerkingsverband tussen particulieren, het Lammerinkswönnner (natuureducatief bezoekerscentrum van de gemeente Enschede), Museum TwentseWelle te Enschede en Gemeente Enschede. Er is een netwerk omheen gevormd van 25 sponsors en partners.

Financiering

De basis voor het vlasnetwerk is particulier initiatief en vrijwillige inzet van tijd en energie. De manifestatie 'De kracht van Vlas' zou echter niet mogelijk zijn geweest zonder de inzet van partners, met name TwentseWelle en het educatief centrum Lammerinkswönnner en de financiële bijdrage van sponsors, waaronder de gemeente Enschede, de provincie Overijssel, de ASN Bank, de Rabobank, de Kamer van Koophandel Oost-Nederland en de KNHM.

Succesfactoren en lessen

Een belangrijke succesfactor en de drijvende kracht achter het netwerk wordt gevormd door de fascinatie en het enthousiasme van de initiatiefnemers voor vlas en hun grote vrijwillige inzet van tijd en energie.

Een tweede, zeer belangrijke succesfactor is dat de initiatiefnemers hebben gekozen voor een integrale benadering en gericht waren op het zoeken en leggen van verbindingen, zowel inhoudelijk als met andere mensen, instellingen en bedrijven. De fascinatie voor vlas is niet beperkt gebleven tot de vlasplant zelf maar verbonden met de cultuurhistorie, duurzame landbouw, technologische innovatie en toepassing, educatie en moderne kunst.

De derde belangrijke succesfactor is dat de eerste activiteiten van de stichting zich hebben gericht op het versterken van de maatschappelijke aandacht voor het belang en de kansen van vlas door middel van communicatie en educatie. Dit heeft direct gezorgd voor een grote zichtbaarheid van het initiatief en dat werkte aanstekelijk op allerlei organisaties en partijen die zich hebben verbonden aan het initiatief.

Een vierde succesfactor is dat één van de vrijwillige initiatiefnemers en bestuursleden bij de gemeente Enschede werkt als educatief medewerker. Deze 'dubbele pet' is zeer bevorderlijk geweest voor het verbinden van een initiatief uit de samenleving aan een adequate en constructieve betrokkenheid van de gemeentelijke overheid.

Het initiatief is een inspirerend (school)voorbeeld van geïntegreerd werken aan ecologische, economische en sociale duurzaamheid.

Meer weten?*Website(s)*

<http://www.dekrachtvanvlas.nl/>

Contactinformatie

Stichting Vlasmanifestatie
Boddenkampsingel 134, 7514 AS Enschede
Telefoon: (053) 42 83 860
E-mail: info@vlasmanifestatie.nl

Groepen- en rondleidingsinformatie

Benno Buursink, Het Lammerinkswönnert
Telefoon: (053) 43 51 825
E-mail: info@vlasmanifestatie.nl

18. Water Energie Twente (WET)

Bindende factor:	Mensen bewust maken op de thema's water en energie
Ontstaan:	2011
Organisatievorm:	Informeel samenwerkingsverband
Werkgebied:	Almelo, Enschede, Hengelo. Regio Twente is doelgebied
Financieringsbronnen:	Agentschap NL, gemeenten, waterschap
Rol overheden:	Initiërend (en deels ook uitvoerend)
Sociale instrumenten:	Educatie, participatie, communicatie

Wat is Water Energie Twente (WET)?

De gemeenten Enschede, Hengelo en Almelo en het waterschap Regge en Dinkel namen het initiatief om hun krachten te bundelen in WET, het samenwerkingsverband Water Energie Twente. Met aansprekende activiteiten vanuit de thema's water en energie willen ze, samen met andere partners uit de regio Twente, mensen bewust maken van de rol die ze zelf kunnen vervullen voor een prettige, duurzame leefomgeving. WET richt zich op burgers, basisscholen en voortgezet onderwijs.

Het ontstaan van WET

De partners werkten op ad hoc basis al wel samen. WET startte vanuit het besef dat door de krachten structureel te bundelen, de maatschappij effectiever en efficiënter betrokken kon worden bij de grotendeels overlappende beleidsdoelstellingen. Subsidie vanuit Agentschap NL (Programma NME) was de trigger om de samenwerking vorm te geven. In eerste instantie was er de intentie om structureel samen te werken, vervolgens zijn de verschillende beleidsplannen bestudeerd om de gemene deler te benoemen en is een activiteitenprogramma ontwikkeld. Hierbij putten de partners niet alleen uit het eigen aanbod, maar zochten ze ook nadrukkelijk samenwerking met andere regionale partijen (musea en onderwijsinstellingen).

Doelen

Belangrijke doelstelling van WET is het creëren van draagvlak onder de Twentse bevolking (burgers en scholieren) voor gemeentelijk beleid & uitvoeringsprojecten over de thema's water en energie. Niet alleen draagvlak maar ook betrokkenheid is belangrijk. Mensen bepalen met hun gedrag in grote mate hoe de omgeving eruit ziet en functioneert. Om een goede afweging te kunnen maken, moeten mensen kennis van zaken hebben. Door mensen niet alleen kennis over hun leefomgeving en de natuur mee te geven, maar ze juist hun leefomgeving te laten ervaren, kunnen ze er een relatie mee ontwikkelen. Hiermee wordt een belangrijke basis voor duurzame ontwikkeling gelegd.

Activiteiten

WET richt zich op drie doelgroepen: basisonderwijs, voortgezet onderwijs en burgers in het algemeen. Voor elke doelgroep is een eigen pakket aan activiteiten en maatregelen ontwikkeld.

Basisonderwijs

NME-centra in de betrokken gemeenten leverden ook in het verleden al educatieve materialen op het gebied van water en energie. Het bestaande aanbod is inhoudelijk kritisch doorgelicht en aangevuld met nieuwe materialen. Bovendien is rond de thema's water en energie samenwerking gezocht met bestaande organisaties als bijvoorbeeld musea en de technische universiteit. Om te stimuleren dat scholen meer gebruik maken van het door de verschillende partners geleverde aanbod over de thema's water en energie zijn punten toegekend. Hoe beter materialen of activiteiten aansluiten bij de gemeentelijke beleidsdoelen voor water en energie, hoe meer punten scholen krijgen. Aan het eind van het schooljaar worden alle punten van de school opgeteld en kan een prijs uitgezocht worden in de WET-winkel. Hoe meer punten een school heeft gespaard, hoe groter de prijs. De school met de meeste punten wint bovendien de hoofdprijs!

Voortgezet Onderwijs

Voor deze doelgroep is gekozen voor toepassing van het programma 'Scholen voor Duurzaamheid'. De methode van Scholen voor Duurzaamheid werkt met echte opdrachten van echte opdrachtgevers en slaat daarmee een brug tussen jongeren en de maatschappij. De opdrachten hebben te maken met duurzaamheid en er kunnen inhoudelijke accenten gegeven worden. Voor WET liggen die bij de onderwerpen water en energie. Scholen nemen de rol op zich van adviesbureau en worden in die hoedanigheid bijvoorbeeld betrokken bij de vraag van een gemeente die een bepaald beleidsdoel wil realiseren. Leerlingen moeten de maatschappij in en op onderzoek uitgaan. Ze raadplegen bronnen

en gaan in gesprek met experts. De leerlingen sluiten het project af met een presentatie van de resultaten en aanbevelingen aan de opdrachtgever, de experts, wethouder en andere belangstellenden. Zo lieten de leerlingen van het Bataafs Lyceum en het Montessori College Twente op het stadhuis in Hengelo elf presentaties, ongeveer dertig posters en vele filmpjes zien vol met tips om water te besparen. De suggesties varieerden van het bouwen van een waterspeeltuin tot het twitteren over waterbesparing. De leerlingen van het Montessori maakten voor het WET-project een eigen kanaal op youtube. Zie voor een goed voorbeeld 'Aquabox':

<http://www.youtube.com/watch?v=PFiw9Gbs3Rw> .

Burgers algemeen

Voor deze doelgroep wordt informatie over water en energie verpakt in de vorm van een leuke vrijetijdsbesteding. Zo worden activiteiten van regionale musea, waterwandroutes en fietstochten gebundeld tot een regionaal recreatie en educatie aanbod. Er is bijvoorbeeld een beekbelevingsroute ontwikkeld (overigens ook inzetbaar voor basisscholen) en er zijn in de gemeente Hengelo drie waterfietstochten. Ook maakte WET gebruik van de Watervlo, een educatieschip dat is ingericht om een waterbelevensreis te bieden. Het thema energie komt aan bod in de klimaatstraatfeestdag en de Warme Truiendag die actief gepromoot en ondersteund worden. Almelo en Hengelo brachten een WET huis-aan-huiskrant uit met nieuws over water en energie in de regio en besparingstips.

Organisatie

Het samenwerkingsverband Water Energie Twente is een initiatief van de gemeenten Enschede, Hengelo en Almelo en het waterschap Regge en Dinkel. Naast deze overheden werken er nog diverse andere partners mee in WET: Zuiveringstechnologiebedrijf Pentair en Saxion zijn binnen WET actief met allerlei wateractiviteiten zoals lezingen, excursies en doe-middagen. Twente Academy Young is het Wetenschapsknooppunt van de Universiteit Twente. Dit knooppunt verbindt leerlingen van 4-14 jaar én hun leerkrachten en ouders met de wereld van wetenschap en technologie, ook op het gebied van water en energie. Voor WET kunnen leerlingen van de groepen 5 en 6 van het basisonderwijs in het Stadsmuseum Almelo meedoen met het educatieproject "Willem en Mientje trekken de schuit". Twents Techniekmuseum Heim heeft een afdeling E-mission waar jong en oud van alles ontdekken over duurzame energie, bijvoorbeeld in de vorm van E-games. Overige partners zijn Museum Twentse Welle, belevenspark AvaTarZ, PABO Edith Stein, Twente Milieu en Soweco NV (Soweco is, vanwege interne bezuinigingen, halverwege WET helaas vervallen als partner).

Najaar 2012 gingen deze partijen samen met nieuwe partners, waaronder andere Twentse gemeenten in een Community of Practice (CoP) met elkaar in gesprek over de mogelijkheden om het bestaande netwerk op te schalen naar de gehele regio en andere duurzaamheidsthema's waaronder afval. Doel is dat uiteindelijk een regionaal netwerk/knooppunt voor duurzaamheidseducatie & communicatie ontstaat.

Financiering

WET en het CoP-traject kregen in 2012 financiële ondersteuning van het landelijk programmabureau NME (Agentschap NL; CoP-traject loopt nog door tot eind mei 2013). Daarnaast investeren ook gemeenten en waterschap in uren en geld. De overige partners investeerden in uren door activiteiten te organiseren en deel te nemen aan de vijf CoP-bijeenkomsten, net als de nieuwe partijen. De vervolffinanciering van WET en de opschaling naar een regionaal netwerk zijn onderwerp van onderzoek tijdens het CoP-traject.

Resultaten

- Basisonderwijs – 66 scholen (2.376 leerlingen) maakten gebruik van het aanbod en waardeerden dat met het cijfer 7,7.
- Voortgezet onderwijs – 5 scholen (325 leerlingen) namen deel aan het programma 'Scholen voor Duurzaamheid'.
- Burgers – 200 straten deden mee met het Klimaatstraatfeest, zo'n 3.000 ouders met hun kinderen bezochten de Watervlo. De WET-krant is verspreid in een oplage van 134.470 exemplaren.
- WET leidde tot een Community of Practice, waarin de voortgang van het initiatief wordt onderzocht, samen met mogelijk nieuwe partners.

Succesfactoren en lessen

Belangrijk was de inzet van de initiatiefnemers, vooral de gemeente Hengelo en het waterschap. Nodig om de rest actief te maken en te houden.

Daarnaast heeft de missie van de WET partners bijgedragen aan het succes: het is van belang om mensen en hun gedrag mee te nemen in het natuur- en milieubeleid.

Een succesfactor was ook de overtuiging dat het mogelijk is om leuke en goede activiteiten te bedenken en te organiseren die mensen aanspreken. Geloof in eigen kunnen.

Ten slotte wordt de noodzaak tot samenwerken ook gevoeld in de economische crisis. Door bezuinigen is er minder capaciteit voor duurzaamheidscommunicatie. Samenwerken maakt samen sterk.

Meer weten?*Websites*

<http://www.waterenergietwente.nl/>

<http://www.regiotwente.nl/projecten/twentse-duurzaamheidsagenda/71-projecten/351-water-energie-twente-wet-op-schaling>

Contactinformatie

Nathalie Thoonsen (gemeente Hengelo)

Telefoon: (074) 245 90 23

E-mail: n.thoonsen@hengelo.nl

COLOFON

Uitgave

provincie Overijssel

Datum

april 2013

Informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met
Wim Gerritsen, tel. (038) 499 75 07
of via e-mail w.gerritsen@overijssel.nl

Auteurs

De netwerkbeschrijvingen zijn opgesteld door de
diverse netwerken in samenwerking met Bureau Zet
met ProjectAtelier. 119

Project/kenmerk

Leren voor Duurzame Ontwikkeling Overijssel 2008-2012

Adresgegevens

Provincie Overijssel
Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
www.overijssel.nl
postbus@overijssel.nl